

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosimo, da se pri navajanju sklicujete na bibliografske podatke, kot je navedeno:

Potočnik, A., 2014. Zasnova kolesarske poti in izdelava turistične kolesarske karte na severnih obronkih Uršlje gore. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. (mentor Petrovič, D., somentorica Foški, M.): 41 str.

Datum arhiviranja: 13-10-2014

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's bibliographic information as follows:

Potočnik, A., 2014. Zasnova kolesarske poti in izdelava turistične kolesarske karte na severnih obronkih Uršlje gore. B.Sc. Thesis. Ljubljana, University of Ljubljani, Faculty of civil and geodetic engineering. (supervisor Petrovič, D., co-supervisor Foški, M.): 41 pp.

Archiving Date: 13-10-2014

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta za
*gradbeništvo in
geodezijo*

Jamova 2
1000 Ljubljana, Slovenija
telefon (01) 47 68 500
faks (01) 42 50 681
fgg@fgg.uni-lj.si

UNIVERZITETNI ŠTUDIJSKI
PROGRAM PRVE STOPNJE
GEODEZIJA IN
GEOINFORMATIKA

Kandidatka:

ANA POTOČNIK

**ZASNOVA KOLESARSKE POTI IN IZDELAVA
TURISTIČNE KOLESARSKE KARTE NA SEVERNIH
OBRONKIH URŠLJE GORE**

Diplomska naloga št.: 59/GIG

**BIKE ROUTE AND TOURIST BIKE MAP DESIGN IN
THE NORTHERN FOOTHILLS OF MOUNT URŠLJA
GORA**

Graduation thesis No.: 59/GIG

Mentor:

doc. dr. Dušan Petrovič

Predsednik komisije:

prof. dr. Bojan Stopar

Somentorica:

viš. pred. mag. Mojca Foški

Ljubljana, 09. 09. 2014

STRAN ZA POPRAVKE, ERRATA

Stran z napako

Vrstica z napako

Namesto

Naj bo

»Ta stran je namenoma prazna.«

IZJAVE

Podpisana Ana Potočnik izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom »Zasnova kolesarske poti in izdelava turistične kolesarske karte na severnih obronkih Uršlje gore«.

Izjavljam, da je elektronska različica v vsem enaka tiskani različici.

Izjavljam, da dovoljujem objavo elektronske različice v repozitoriju UL FGG.

Ljubljana, 1. 9. 2014

Ana Potočnik

»Ta stran je namenoma prazna.«

BIBLIOGRAFSKO-DOKUMENTACIJSKA STRAN Z IZVLEČEKOM

UDK:	528.9:656.1(497.4)(043.2)
Avtor:	Ana Potočnik
Mentor:	doc. dr. Dušan Petrovič
Somentor:	viš. pred. mag. Mojca Foški
Naslov:	Zasnova kolesarske poti in izdelava turistične kolesarske karte na severnih obronkih Uršlje gore
Tip dokumenta:	Diplomska naloga – Univerzitetni študij
Obseg in oprema:	41 str., 6 preg., 15 sl., 5 pril.
Ključne besede:	kolesarska pot , gorsko kolesarjenje, naravna in kulturna dediščina, turistična ponudba, interaktivna spletna kolesarska karta

Izvleček

Diplomska naloga obsega zasnovo kolesarske poti ter izdelavo turistične kolesarske karte na severnih obronkih Uršlje gore. V uvodnem delu naloge so predstavljena teoretična izhodišča, na podlagi katerih smo zasnovali kolesarsko pot. Opisane so vrste kolesarjenja, vplivi gorskega kolesarjenja na naravno okolje ter analiza območja severnih obronkov Uršlje gore. V idejni zasnovi smo skozi zgodbo, ki črpa iz knjige »In kaj so ljudje ko lesovi«, opisali potek kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo«. Poleg prostorske umestitve smo načrtovano kolesarsko pot podkrepili s predlogi njene ureditve, kjer bi uporabili zgolj naravne vire in lokalne materiale. Praktičen del diplomske naloge predstavlja izdelavo karte v obliki interaktivne spletne aplikacije, katero smo izdelali na podlagi redakcijskega načrta opisanega v poglavju metode dela in podatki. Poleg karte smo pripravili tudi dodatno vsebino, opise naravnih in kulturnih znamenitosti ter fotografije razglednih točk.

S celostnim načrtovanjem kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo« smo obstoječe kolesarske povezave posameznih občin združili v gorsko kolesarsko mrežo Uršlje gore, ki skupaj obsega 130 km kolesarskih poti. Pripravili smo kolesarsko ponudbo trajnostnega razvoja turizma – kolesarsko ekskurzijo, za katero menimo, da lahko pripomore k razvoju turizma na območju Uršlje gore.

»Ta stran je namenoma prazna.«

BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDC:	528.9:656.1(497.4)(043.2)
Author:	Ana Potočnik
Supervisor:	Assist. Prof. Dušan Petrovič, Ph.D.
Co-advisor:	Sen. Lect. Mojca Foški, M. Sc.
Title:	Bike Route and Tourist Bike Map Design in the Northern Foothills of Mount Uršlja Gora
Document type:	Graduation thesis – University studies
Notes:	41 p., 6 tab., 15 fig., 5 ann.
Key words:	Bike Route, Mountain Biking, Natural and Cultural Heritage, Tourism, Online Interactive Bike Map

Abstract

The present graduate thesis is an attempt at designing a bike route and a tourist bike map in the northern foothills of mount Uršlja gora. The introductory section provides the theoretical background, which served as the basis for bike-route planning and design, while discussing the types of cycling, the influence of mountain biking on the environment as well as providing an analysis of mount Uršlja gora northern foothill area. The conceptual design depicts the *Na Suško po gladovno vodo (Heading for Suško to Drink Starving Water)* bike route alignment through a story from the book entitled *In kaj so ljudje ko lesovi (And What Are We But Woods)*. Apart from site selection, the paper also implements suggestions on bike-route management strategies so as to use only the natural resources and locally-sourced materials. The practical section focuses on a bike map design process in the form of online interactive mapping application, which was developed according to the editorial plan under the "methodology and data-collection" section. What is more, the interactive map includes additional contents, information on the natural and cultural heritage sites in the area as well as the photos of its vantage points.

An integrated approach to *Na Suško po gladovno vodo* bike route planning and design enabled us to successfully connect the existing cycling routes and trails of individual municipalities and create a mountain bike network of mount Uršlja gora with a 130km ride. Last but not least, by offering a viable solution for sustainable tourism development – a bike tour excursion, this project can, in our opinion, indeed boost tourism in the northern parts of mount Uršlja gora.

»Ta stran je namenoma prazna.«

ZAHVALA

Za strokovno vodenje, številne nasvete in pomoč se iskreno zahvaljujem mentorju doc. dr. Dušanu Petroviču in somentorici viš. pre. mag. Mojci Foški. Obenem se zahvaljujem tudi asist. dr. Klemenu Kozmus Trajkovskemu, za pomoč pri končni izdelavi interaktivne spletne karte.

Hvala vsem, ki ste z idejami in dejanji pomagali pri nastajanju diplomske naloge.

Hvala družini, ki me je v času študija podpirala in mi pomagala.

»Ta stran je namenoma prazna.«

KAZALO VSEBINE

IZJAVE	III
BIBLIOGRAFSKO-DOKUMENTACIJSKA STRAN Z IZVLEČEKOM.....	V
BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT	VII
ZAHVALA	IX
1 UVOD	1
1.1 Namen in cilj	2
1.2 Kolesarjenje	2
1.3 Gorsko kolesarjenje in vpliv na naravno okolje	3
1.4 Analiza in predstavitev severnih obronkov Uršlje gore.....	8
2 IDEJNI NAČRT.....	11
2.1 Karta	11
2.2 Opis kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo«	11
2.3 Ureditev kolesarske poti	20
3 METODA DELA IN PODATKI	23
3.1 Podatki	23
3.2 Območje prikaza in način izdelave	23
3.3 Namen, oblika in vrsta karte	24
3.4 Matematični elementi karte.....	24
3.5 Kartografski viri	25
3.6 Vsebina karte	27
3.7 Kartografska generalizacija	27
3.8 Kartografsko oblikovanje	29
3.9 Izdelava karte.....	33
4 ZAKLJUČEK	37
VIRI	39

»Ta stran je namenoma prazna.«

KAZALO PREGLEDNIC

<i>Preglednica 1: Pogostost kolesarjenja po ... naravnega okolja (Zajc, 2014, str. 9)</i>	4
<i>Preglednica 2: Parametri Gauß-Krügerjeve kartografske projekcije (Petrovič, 2011)</i>	25
<i>Preglednica 3: Oblikovanje ploskovnih kartografskih znakov</i>	30
<i>Preglednica 4: Oblikovanje linijskih kartografskih znakov.....</i>	30
<i>Preglednica 5: Oblikovanje točkovnih kartografskih znakov</i>	31
<i>Preglednica 6: Oblikovanje napisov</i>	32

»Ta stran je namenoma prazna.«

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Planinska pot na Obretanovo</i>	5
<i>Slika 2: Oznaka dvonamenske poti z modro črto pod Knafelčevo markacijo (Rovan, 2014)</i> ...	6
<i>Slika 3: Mreža obstoječih in načrtovane kolesarske poti</i>	7
<i>Slika 4: Apnenčasti skladi</i>	9
<i>Slika 5: Kopija katastrskega načrta Suške bajte iz l. 1876 (Sušnik, 1994, str. 22)</i>	16
<i>Slika 6: Macesen s tremi vrhi</i>	17
<i>Slika 7: Ruševine med lipama</i>	18
<i>Slika 8: Kolesarska pot "Na Suško po gladovno vodo"</i>	20
<i>Slika 9: Primer stojala za odlaganje koles</i>	21
<i>Slika 10: Izvir pitne vode</i>	22
<i>Slika 11: Stara lesa</i>	22
<i>Slika 12: Prehod z jeklenimi cevmi</i>	22
<i>Slika 13: Poenostavljanje ploskev</i>	28
<i>Slika 14: Matematični elementi karte</i>	33
<i>Slika 15: Izsek izdelane spletne karte</i>	34

»Ta stran je namenoma prazna.«

1 UVOD

Turizem na Koroškem se kljub velikemu potencialu naravne in kulturne dediščine v primerjavi z ostalimi slovenskimi regijami slabše in počasneje razvija predvsem zaradi neustrezne prometne infrastrukture. Kljub temu ima Koroška prednosti v razgibanosti terena, katera omogoča razvoj vseh vrst kolesarjenja, kar se danes kaže že na širšem območju Koroške. Razvite so nekatere specifične oblike kolesarjenja, med katerimi sta bolj prepoznavna gorsko kolesarski park »Sledi divjine« na Jamnici ter kolesarjenje po podzemlju Pece. Po posameznih občinah pa obstaja kolesarska ponudba, ki je med sabo nepovezana in zato neprimerna za trženje (Strategija razvoja turizma v Mežiški dolini, 2010).

Na območju severnih obronkov Uršlje gore potekajo tri medsebojno nepovezane krožne kolesarske poti, ki jih najdemo na povezavi <http://hiking-biking.net/koroska.aspx>:

- »Sledi divjine – Plat« je del gorsko kolesarskega parka na Jamnici in poteka po vzhodnih predelih Mežice.
- »Kundijeve poti – Vijolični krog« poteka na območju občine Prevalje, po zaselku Zagrad in vasi Leše.
- »Gorsko kolesarska pot okoli Uršlje gore« vodi po lokalnih in gozdnih cestah, ki povezujejo zaselke in kmetije razdrobljene po obronkih Uršlje gore. Tu lahko izbiramo med krajšo in daljšo traso.

Slabost omenjenih kolesarskih poti je, da so na spletu dane kot datoteke v gpx.* in kml.* obliki. Tako uporabniku onemogočajo neposreden pregled kolesarske poti in njenih informacij. Za uporabo si mora uporabnik podatke prenesti na navigacijsko napravo ali računalnik, kjer jih lahko odpre samo s programi, ki podpirajo tak zapis datotek, kot je na primer Google Zemlja.

V diplomski nalogi smo s pomočjo zasnove nove kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo« obstoječe poti med sabo povezali v gorsko kolesarsko mrežo severnih obronkov Uršlje gore in jo predstavili v obliki interaktivne spletne karte. Prikazali smo pristop celostnega načrtovanja gorsko-kolesarskih poti v Mežiški dolini, s katerim želimo prispevati k izboljšanju in razširitvi regijske turistične ponudbe.

1.1 Namen in cilj

Namen diplomske naloge je, da s končno izdelano tematsko karto »Na Suško po gladovno vodo« povečamo prepoznavnost severnih obronkov Uršlje gore, tako da na karti slikovno in opisno predstavimo najpomembnejše naravne in kulturne znamenitosti, ki si jih lahko kolesar na poti ogleda.

Cilj zasnove kolesarske poti je povezati obstoječe kolesarske poti ter kolesarju približati obrobje Uršlje gore tako, da na poti odkriva naravne in kulturne znamenitosti ter koroško kulinariko. Kolesarjenje v teh krajih še zdaleč nima le rekreacijsko športnega potenciala, pač pa je ob kolesarskem izletu mogoče spoznati tudi izjemno etnološko dediščino opuščenih samotnih kmetij oziroma celkov.

1.2 Kolesarjenje

»Kolesarjenje je ena izmed najbolj trajnostnih oblik športne, rekreacijske in turistične dejavnosti. Kolo je priljubljeno kot športno-rekreativno prevozno sredstvo in vsakodnevno alternativno prevozno sredstvo. Pri tem poznamo več vrst kolesarjenja, ki se medsebojno razlikujejo predvsem v samem namenu uporabnikov, naravi kolesarjenja in tipu kolesa« (Rotar, 2012). Različne vrste kolesarjenja prinašajo uporabnikom predvsem nova izkustva in doživetja.

Rotar (Rotar, 2012) je po namenu uporabnikov kolesarjenje razvrstil na:

- dnevno (migracijsko) kolesarjenje,
- športno kolesarjenje,
- športno-rekreativno kolesarjenje,
- izletniško kolesarjenje,
- popotniško kolesarjenje,
- gorsko kolesarjenje,
- turistično kolesarjenje in
- družinsko kolesarjenje.

Glede na naravo kolesarjenja in na tip kolesa, ki ga pri tem uporabljamo, razdelimo kolesarjenje na gorsko in cestno.

Weston (v Rozman, 2014) kolesarjenje kategorizira kot ponudbo trajnostnega razvoja turizma, katerega značilnosti so predvsem čim večja uporaba naravnih virov, upoštevanje socialnokulturnih značilnosti območja in socialnoekonomske koristi, informiranje vseh deležnikov ter neprestano spremljanje učinkov, zato razvrsti kolesarjenje na:

- Kolesarske počitnice – takšno kolesarjenje zajema večdnevno kolesarjenje, daleč od trenutnega bivanja. Prednostno so namenjene kolesarjenju, kjer lahko kolesarji prespijo vedno na enakem kraju ali pa v različnih krajih ob poti.
- Počitniško kolesarjenje – praviloma trajajo takšna potovanja le en dan. Začetek in konec predstavlja enako prenočišče, lahko je to tudi železniška postaja. Tovrstno kolesarjenje predstavlja le eno od aktivnosti v celotnih počitnicah uporabnika.
- Kolesarska ekskurzija – kolesarski izlet, ki traja več kot tri ure in je namenjen predvsem pridobivanju novega znanja ob rekreaciji.

Zasnovana kolesarska pot »Na Suško po gladovno vodo« bo primerna za izvedbo kolesarske ekskurzije. Glede na namen bo spadala v kategorijo športno-rekreativnega kolesarjenja, primerne za vso družino.

1.3 Gorsko kolesarjenje in vpliv na naravno okolje

Kolo je kot ekološko prevozno sredstvo v večini primerov okolju prijazno ter omogoča razvoj trajnostnega in sonaravnega turizma. Če upoštevamo zakonske predpise ter se v naravi s kolesom obnašamo odgovorno, kot gorski kolesarji ne povzročamo škode. Kljub temu pa zaradi neupoštevanja predpisov ter okoljskih vrednot, tudi kolesarji marsikdaj slabo vplivajo na naravno okolje in življenje domačinov. Potencialne posledice neodgovornega kolesarja so hrup, erozija, uničevanje podrasti, plašenje divjih in domačih živali, odpadki, nezadovoljstvo lokalnega prebivalstva ter lastnikov zemljišč.

Ker je gorsko kolesarjenje šport, ki se vedno hitreje razvija ter s tem pridobiva nove razsežnosti in oblike, je dejanski vpliv na izjemno pestra naravna okolja v Sloveniji slabo raziskan, čemur botruje tudi neustrezna ter pomanjkljiva zakonodaja. Dejstvo pa je, da je gorsko kolesarjenje v okviru zakonskih predpisov ter okoljsko ozaveščenega udeleženca eno izmed ekološko najmanj spornih oblik turizma.

Pri načrtovanju poti, po katerih bo speljana nova kolesarska pot, smo upoštevali strategijo razvoja turizma v Mežiški dolini ter analize s področja gorskega kolesarjenja v naravnem

okolju. Podatki v preglednici 1 (Zajc, 2014) kažejo, da gorski kolesarji največ uporabljajo gozdne poti, sledijo gozdne vlake, planinske poti in poljske poti. Večina anketirancev raziskave o gorskem kolesarjenju v naravnem okolju trdi, da bi se kolesarji več vozili po poteh, namenjenih gorskim kolesarjem, če bi bile te urejene in vzdrževane. S tem bi se zmanjšalo število tistih, ki se vozijo po poteh, kjer vožnja ni izrecno dovoljena.

Preglednica 1: Pogostost kolesarjenja po različnih delih naravnega okolja (Zajc, 2014, str. 9)

Del naravnega okolja	Odstotek anketirancev					Povprečje (Std. odk.)	Število vprašanih
	Nikoli ali zelo redko	Redko	Včasih	Pogosto	Zelo pogosto		
Gozdne vlake	5.6 %	12.5 %	24.5 %	33.6 %	23.7 %	3.6 % (1.1)	1.802
Gozdne poti	0.4 %	2.4 %	10.6 %	40.2 %	46.6 %	4.3 % (0.8)	1.806
Planinske poti	10.8 %	19.7 %	26.1 %	23.6 %	19.9 %	3.2 % (1.3)	1.803
Poljske poti	7.1 %	21.5 %	28.8 %	27.3 %	15.4 %	3.2 % (1.2)	1.799

Omejitve in prepovedi gorskega kolesarjenja v naravnem okolju predpisujejo Zakon o ohranjanju narave - ZON (Ur. I. RS, št. 46/14), Zakon o planinskih poteh - ZplanP (Ur. I. RS, št. 61/07) ter Zakon o gozdovih - ZG (Ur. I. RS, št. 110/07). Če njihovo vsebino upoštevamo že v sami zasnovi načrtovanja kolesarske poti, do spornih točk med naravo in kolesarjem ne sme prihajati.

Zakon o ohranjanju narave v členu 28.d. dovoljuje vožnjo s kolesi po utrjenih poteh, če temu lastnik ali upravljavec poti ne nasprotujeta. Utrjena pot zajema pas zemljišča, ki ga uporabljamo za hojo ali vožnjo. Ne glede na določbo, se pri načrtovanju kolesarske poti po planinskih poteh upošteva Zakon o planinskih poteh, za vožnjo v gozdnem prostoru v naravnem okolju pa upoštevamo določbe zakona, ki ureja gozdove. Zakon o gozdovih dovoljuje vožnjo s kolesi po gozdnih cestah, razen če z režimom uporabe ni določeno drugače. Zaradi tega smo se pri izdelavi kolesarske trase omejili na lokalne in gozdne ceste, kjer s strani države ni večjih omejitev.

Del zasnovane poti, ki bo gorsko kolesarsko pot okoli Uršlje gore povezoval z našo, bo potekal po planinski poti, kot jo prikazuje slika 1, zato na tem območju upoštevamo Zakon o planinskih poteh. ZplanP ureja možnost skupne rabe nekaterih planinskih poti za hojo in gorsko kolesarjenje, vendar ne opredeljuje pravil gibanja kolesarjev na planinskih poteh

(Turno kolesarstvo, 2014). 19. člen ZplanP prepoveduje vožnjo z gorskimi kolesi po planinskih poteh, ki ne potekajo po poljskih poteh ali gozdnih prometnicah, razen v primeru, če je takšno vozilo namenjeno za oskrbo planinske kočice, za reševanje ponesrečenega uporabnika ali če lastnik zemljišča, preko katerega poteka planinska pot, opravlja vožnje za lastne potrebe. Če upoštevamo omejitve o ohranjanju narave, gozdarstva in lovstva, je vožnja z gorskimi kolesi dovoljena po planinski poti, ki jo določi minister pristojen za šport, na predlog skrbnika planinske poti. Vožnja s kolesom po omenjenem odseku še ni formalno dovoljena.

Slika 1: Planinska pot na Obretanovo

Komisija za turno kolesarstvo Planinske zveze Slovenije (v nadaljevanju KTK PZS) ima v pripravi predlog Slovenske turnokolesarske poti – STKP (Osnutek Slovenske turnokolesarske poti, 2014), katera se šteje za enega večjih projektov na področju kolesarjenja po planinskih poteh. Namen projekta je, da se odprejo planinske poti, ki so namenjene dvonamenski rabi, pohodnikom in kolesarjem. S tem bi dodatno razširili slovensko gorsko kolesarsko mrežo ter kolesarjem omogočili dostop do zdaj prepovedanih predelov slovenskega visokogorja. V predlog STKP je vključen tudi del naše predvidene kolesarske trase, na odseku »Hermonkov križ – Obretanovo«.

Planinske poti, ki so primerne tako za pohodnike kot za kolesarje, se izberejo na podlagi meril za dvonamensko rabo planinskih poti. Merila so izdelana na podlagi kriterija, da se odprejo poti, ki potekajo po prometnicah, grajenih za vožnjo. Če navedenega pogoja pot ne

izpolnjuje, se lahko pot kolesarjem odpre le na predlog skrbnika planinske poti (Merila za dvonamensko rabo planinskih poti, 2013). Planinska pot »Suško – Obretanovo«, ki je predlagana kot del STKP, je glede na tehnične kriterije v celoti primerna za dvonamensko rabo planinske poti. Predvideno dvonamensko pot bo potrebno dodatno urediti in označiti z ustreznim znakom na začetku in na križiščih z drugimi potmi. Za oznako lahko uporabimo piktogram kolesarja na modri podlagi v velikosti 8,5 x 8,5 centimetra ali z modro črto pod Knafelčevo markacijo. Prvo slovensko dvonamensko planinsko pot (Grosupeljsko planinsko pot) so člani KTK označili z modro črto pod Knafelčevo markacijo, kot je prikazano na sliki 2 (Grosupeljska planinska pot, 2014). Oznaka je dobro vidna ter pregledna, zato bi jo bilo smiselno uporabiti tudi na ostalih predvidenih dvonamenskih planinskih poteh.

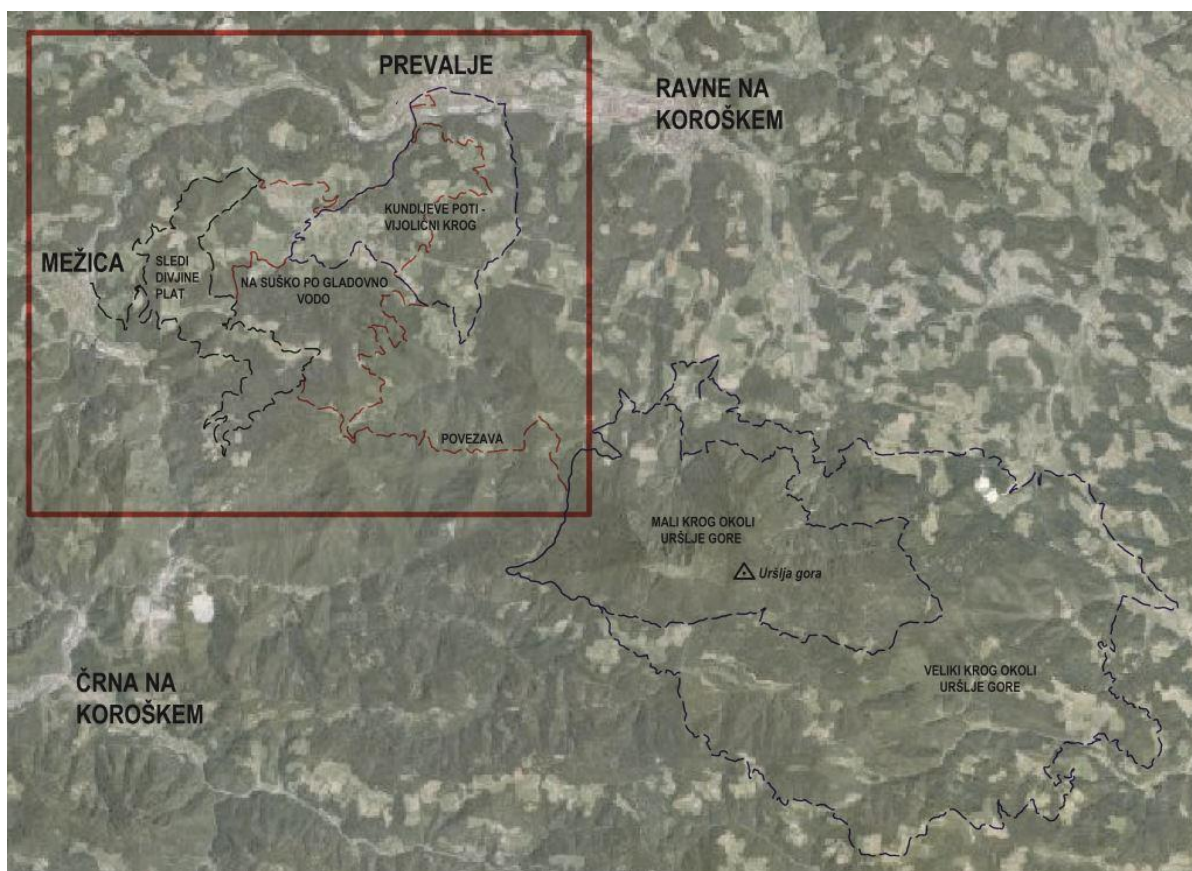
Slika 2: Oznaka dvonamenske poti z modro črto pod Knafelčevo markacijo (Rovan, 2014)

Če želimo kolesarjenje približati širši skupini uporabnikov, se pri umeščanju kolesarskih povezav ne smemo omejevati izključno le na eno možno varianto. Četudi je trasa enovit kolesarski turistični produkt, se lahko posamezni odseki trase razčlenijo v več različic. Kako jih bomo zasnovali je odvisno tudi od vrste kolesarskih turistov. Družine želijo predvsem vožnjo po položnejših delih, kjer skoraj ni mešanja z ostalim prometom, gravitacijski gorski kolesarji želijo strme vzpone in spuste, medtem ko je želja rekreativnih kolesarjev vožnja po odmaknjenih in manj prometnih poteh. Kot smo že v uvodnem delu nakazali, je potrebno za uspešen razvoj kolesarskega turizma posamezne kolesarske povezave in ceste povezati v prepleteno gorsko kolesarsko mrežo. Pri tem moramo uporabljati različne podlage in vrste poti. Zgolj ena varianta lahko v nekem trenutku celo odbije ostale kolesarje (Rotar, 2012).

V obstoječi kolesarski literaturi, kot je na primer Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini ter kartografskem gradivu za območje Mežiške doline pogrešamo podrobnejše opise kulturnih znamenitosti in naravnih danosti krajine. Na relativno majhnem območju je za celostno turistično izkustvo nujno prepletanje vseh naravnih in kulturnih

danosti okolja. V primeru, da kolesar poleg rekreacije oz. športnega izziva želi doživljati okolico, zgoraj omenjena povezava omogoča bogato osebno izkušnjo za vse generacije.

Kolesarsko pot želimo uporabnikom približati in jo narediti doživljajsko zanimivo. Umestimo jo v mrežo že obstoječih kolesarskih poti, kot prikazuje slika 3, ter ji dodamo novo vsebino. Pri izdelavi karte se omejimo na območje, prikazano z rdečo obrobo. Posebej opišemo točke naravnih ali kulturnih znamenitosti, ki bi bile uporabniku zanimive. Opise na karti prikažemo kot dodatno vsebino ter tako kolesarjem omogočimo samostojen ogled obronkov Uršlje gore.

Slika 3: Mreža obstoječih in načrtovane kolesarske poti

Z analizo območja kolesarske poti ugotovimo, da:

- so skoraj vsi deli poti namenjeni družinam in rekreativnim kolesarjem;
- obstaja odsek »Najevnikov križ – Leše«, ki je zaradi strmega spusta primeren za gravitacijske kolesarje, na karti je prikazan, vendar ni neposredno vključen v traso;
- nekatere točke znamenitosti niso dostopne s kolesom, zato zasnujemo tudi pešpoti in kolesarska počivališča.

Največji gorsko-kolesarski izziv v Sloveniji je gorsko kolesarjenje približati vsem starostnim, spolnim in družbenim skupinam ter skozi takšno organiziranost spodbujati načrtno vzpostavljanje in vzdrževanje poti ter izobraževanje uporabnikov, s tem pa razvijati gorsko kolesarjenje kot eno izmed trajnostnih oblik športne, rekreativne, tekmovalne in turistične dejavnosti in kot družbeno pomembno aktivnost ter ekonomsko dejavnost (Zajc, 2014).

Glede na raziskave na primeru Koroške (Zajc, Obu, Obu, 2012) lahko povzamemo, da:

- so se poti, razen izjem, označevale sporadično, nenačrtno, brez modela nadaljnjega vzdrževanja in trženja;
- poti skoraj izključno potekajo po makadamskih in asfaltnih cestah, speljane so doživljajsko togo, kar je z vidika sodobnega gorskega kolesarjenja neatraktivno;
- so bile številne poti oblikovane brez jasno definirane ciljne skupine uporabnikov, kar se odraža tudi v trasah poti;
- poti kljub številnim marketinškim aktivnostim niso zaživele.

Glavni faktorji privlačnosti gorskega kolesarja (Širše, Berčič, Sila, 2005) so:

- neokrnjena narava,
- razgibanost terena,
- večja zahtevnost in
- velika izbira možnih lokacij.

Moderne naprave visoke tehnologije kot so »pametni telefoni«, računalniške tablice, navigacijske naprave ter podobne, nam omogočajo, da kolesarske poti označimo hitreje, ceneje in enostavneje. Zato smo se odločili, da načrtovane kolesarske poti ne bomo označevali na terenu, ampak jo bomo prikazali z interaktivno spletno turistično kolesarsko karto, ki se lahko enostavno posodablja in nadgrajuje. S tem smo se izognili tudi vsakršnemu poseganju v prostor, saj večini gorskih kolesarjev največ pomeni prav neokrnjena narava.

1.4 Analiza in predstavitev severnih obronkov Uršlje gore

Strmine, tesne doline, izjemna razgibanost površja, makadamske ceste, prometna odmaknjenost ter velika gozdnatost so v preteklosti človeka odbijali, medtem ko danes ravno naštetih dejavnikov privabljajo vedno več ljudi, ki v neokrnjeni naravi iščejo mir in sprostitve. Lepota hribovite gozdne pokrajine omogoča predvsem razvoj izletniško-kolesarskega turizma in pohodništva (Perko. et. al., 1998).

Severni obronki Uršlje gore spadajo v Vzhodne Karavanke. Zavzemajo pokrajino ležečo na desni strani reke Meže ter levi strani reke Mislinje, med Žerjavom na zahodu in Slovenjgraško kotlino na vzhodu. Območje Uršlje gore predstavlja najvzhodnejši karavanški osamelec na severu Slovenije in daje pokrajini mogočen in bogat videz (Naša gora, 2012).

Razgibanost visokogorskega reliefa Vzhodnih Karavank je posledica kamninske sestave, tektonike in ledeniškega preoblikovanja v pleistocenu, kar dokazuje morensko gradivo. Najpogostejše kamnine so apnenci in dolomiti (slika 4), zato so na območju prisotne nekatere kraške oblike reliefa kot so vrtače, žlebici in manjše jame. Površinski vodni sistem je le na stikih karbonatnih in neprepustnih kamnin, kjer se pojavijo izviri. Severni obronki pripadajo porečju reke Meže, medtem ko se s celotnega površja Uršlje gore vode stekajo še v porečji Mislinje in Pake (Naša gora, 2012).

Slika 4: Apnenčasti skladi

Na karbonatnih kamninah so se razvile rendzine in rjave prsti, debelino pa pogojuje naklon pobočja, saj so najstrmejši deli goli ter skalnati.

Vlažno gorsko celinsko podnebje ima celinski padavinski in temperaturni režim. Krajevne temperature so odvisne predvsem od nadmorske višine in lege območja. Najugodnejši čas za turistične aktivnosti na tem območju je med mesecem majem in oktobrom. Največ sončnih ur je poleti, čeprav imajo najvišji predeli več sonca pozimi, poleti pa so videti odeti v oblake. Ob zniževanju baze oblakov dobi Uršlja gora značilno »kapo«, kar že v ljudskem izročilu naznanja poslabšanje vremena.

Območje ima obliko zaobljenega sredogorskega površja katerega poraščajo mešani gozdovi. Prevladujoče rastlinske vrste so bukev, macesen in smreka. Med živalskimi vrstami prevladuje srnjad, pogosti pa so še jeleni, gamsi, zajci, lisice in različne vrste ptic, med katerimi sta turistom najzanimivejša divji petelin in rušavec.

V preteklosti so tudi višje ležeča območja nudila dom številnim visokogorskim kmetijam, ki pa so danes večinoma opuščene, njihove površine pa sta zajela procesa ozelenjevanja in ogozdovanja. Slednjo nekoliko blažijo še delujoči visokogorski pašniki, zato lahko pohodnik ali kolesar tukaj še vedno sreča črede goveda ali drobnice.

Na poseljenih območjih prevladuje razpršeni tip poselitve samotnih kmetij oz. celkov – zemljišča, ki so večinoma zaradi gozda precej obsežna in v enem kosu razporejena okrog kmečkega doma. Gospodarske dejavnosti samotnih kmetij še vedno temeljijo na živinoreji in prodaji lesa. Posamezne kmetije tvorijo zaselke, ki predstavljajo vmesno stopnjo do strnjene naselja (Perko. et. al., 1998). Na obravnavanem območju se nahajajo zaselki Onkraj Meže, Plat, Zagrad in Kot nad Prevaljami.

Prebivalstvo se je v ozkih in tesnih dolinah, kjer so se oblikovali kraji Mežica, Prevalje in Leše, zgostilo v dobi rudarstva in železarstva. Zaradi gospodarskih sprememb, zlasti opuščanja obeh panog ob koncu 20. stoletja, se kraji v dolini praznijo na račun večjih mest v Sloveniji in sosednji Avstriji.

Osrednjo prometno os Mežiške doline predstavlja cestna povezava med Otiškim Vrhom in Črno na Koroškem, na katero je navezana mreža krajevnih cest. Na Poljani je preko prelaza Holmec vzpostavljena prometna povezava s sosednjo Avstrijo, po dolini pa je speljana tudi železnica, ki po večini sovпада s cestno povezavo s Pliberkom (Perko. et. al., 1998). Vse prometne povezave Koroške s svetom pa že dolgo ne zadostujejo potrebam modernega prometa, kar še upočasnjuje že tako zaostali razvoj turizma.

2 IDEJNI NAČRT

2.1 Karta

Izdelana interaktivna kolesarska karta bo služila kot pripomoček za orientacijo kolesarjev na severnih obronkih Uršlje gore. Podana bo v obliki aplikacije na spletnem strežniku, s čimer bo uporabniku omogočala, da si s pomočjo grafičnega vmesnika in karte sam sestavi sliko informacij o prostoru. V končno karto bodo združene tri karte z različnimi stopnjami podrobnosti prikaza. Uporabniku bomo dali možnost spreminjanja merila in s tem prilagoditev generalizacije ter načina prikaza v vsakem obsegu izbranega merila. Najmanjše merilo karte bo 1 : 40 000, ki se bo stopnjevalo do podrobnosti prikaza v merilu 1 : 10 000.

Kolesarska karta bo poskušala uporabniku predstaviti najpomembnejše kulturne in naravne znamenitosti, izgovorjavo domačih imen kmetij ter pomembne točke za orientacijo na terenu, kot so kapelice, križišča, cerkve, kažipoti in razgledne točke. Grafični uporabniški vmesnik kolesarju omogoča, da sam poišče dodatne informacije o obstoječih kolesarskih poteh, razglednih točkah ter podrobnejše opise kulturnih in naravnih znamenitosti območja.

2.2 Opis kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo«

Potek kolesarske poti: Družbeni dom Prevalje (parkirišče) – Leše – leški cerkvi – Hermonkov križ – Plat – Lenše – Suško – Macigoj – Kot pri Prevaljah – Zagrad – Družbeni dom Prevalje (parkirišče).

Dolžina: 25 km

Višinska razlika: 690 m

Čas: 2 h (brez ogledov)

Težavnost: zahtevna

Najvišja točka: pašnik Lenše

Obdobje kolesarjenja: maj–oktober

Podlaga: asfalt, makadam, utrjena pešpot

Oprema: gorsko kolo, čelada

Na Suško po gladovno vodo

s knjigo Dr. Franca Sušnika Kaj so ljudje ko lesovi

»Če je Prežihov Voranc odkril svetu Koroško, je dr. Franc Sušnik z gimnazijo in študijsko knjižnico Koroščem odkril svet« (Sušnik, 1968). Tako je Marjan Kolar zapisal v uvodni besedi Sušnikove knjige In kaj so ljudje ko lesovi.

Na kolesu boste spoznali, kaj so pobočja Uršlje gore pomenila Sušniku, njegovim prednikom in rojakom ter kaj danes ponujajo nam.

O Prevaljah, kjer se pot začne, je Sušnik leta 1948 zapisal:

»Dobrih sto let je komaj, tedaj je bila dolina še vsa samotna. Bil je Guštanj, cehovsko gnezdo v varstvu graščin: Fara na robu nekdanjega jezera: Mežica – napaja konjem in voznikom v Podjuno; in Črna na koncu v skalnem kotlu – postaja veselih ljudi. Čas je stal v dolini in po samskih domačijah v Peci in pod Jankovcem; nihče ga ni zmotil ko kdaj kak trop biričev« (Sušnik, 1968).

»Potem se je dolina razživela. Po sto »furmanov« je bilo na cesti: z mežiškim svincem, z leškim premogom in prevaljskim železjem. Tistih sedemdeset let (1828 do 1899) prevaljske veleindustrije je bilo največja igra, ki jo je zaigral kapitalizem z delovnim ljudstvom na slovenskih tleh« (Sušnik, 1968).

»Gledam in berem te »postave« in njih »pravizo«, »za pol shihta« ali »sa zeli shiht postrafan biti«. In če »misli delavec, da mu je skos strafo kriviza sgodila, taku ima pravizo, za zhes to u kancelio sa pritoshit«. In kanclija: »usakemo se hozhe tamkaj svojo pravizo dajati!« Merijo jo po svoje tisti, ki jo dajejo. Zato nihče drug ni mogel biti »dolshen« kakor delavec. Gorje mu tedaj, če se je prišel »u kancelio pritoshit«: »sa to more she en toliko vezho strafo terpet!« (Sušnik, 1968).

»Oba moja dedija sta bila pod temi postavami pri fužini. Eden je bil, ker ga je grof rešil njegove frete na Suškem v Uršlji gori. Toda ta je ostal komaj tri tedne med barabovci na Prevaljah. Potem se je vrnil v goro in bil za pastirja. Pasel je Macigojevo in Obretanovo živino pri Pogorelcu, živel je na Borovčnikovi pušči in se ni več vdal babici, ki je silila na bolje v dolino. Ostal je sam v samotni gore; krave in ovce, gamsi in srnjad so mu bili tovarišija. In potem je živina štiri dni stala zaprta v staji, bik je bolil, krave so tulile, tedaj je prišel grofov lovec in je pogledal v bajto in je našel pastirja trdega in mrtvega. Na vegvasti mizi ob vzglavju je bila zraven sklede mleka Kempenzerjeva Hoja za Kristusom in Delavske bukvice in v teh na tretji strani je bilo pod žigom Fužinske oblastnine z rdečim kamnom veliko in nerodno zarisano: Namorm. Ne morem. Ali je mislil, da ne more »na bolje« pod postave, ki so prežale s »postrafanjem za pol shihta« že, če si med delom »s'kom kaj govoril, kar k'gospodovom opraviplom ne shlishe«? In se je rajši vrnil v svobodni molk gore...« (Sušnik, 1968).

Ko je dan lep in ne morete obstati v dolini z vedno več avtomobili, veleblagovnicami in industrijskimi conami, vas čakata pod Uršljo goro mir samotnih pušč in Suška gladovna voda.

Kolesarite tiho in spoštljivo. Da bo gora ostala kot je, če so v dolini najlepša polja trgovci pojedli.

Na mostu čez reko Mežo prikolesarite na »prave« Prevalje, namreč: »Novi kraj si je potegnil ime z desnega na levi kraj Meže in tako so Prevalje v Farni vasi, Leše pa na Prevaljah...« (Katastralna občina Prevalje je med Mežo in Leškim grabnom, katastralna občina Farna vas pa sega gor do »perzenalov«) (Sušnik, 1968).

Po »Leškem grabnu« je kolesarjenje tudi poleti sveže. Poskusite spremljati, kolikokrat cesta zamenja desni in levi breg Leškega grabna in iščite sledove železnice. Na levi strani ceste je pred odcepom na Zagrad leška kapelica, ki je največja med znamenji ob kolesarski poti.

»To je začetek popisovanja Ljubenčevega Urha in prav bo, da se kdaj do kraja natisne za spomin tistih 70 let (1828 do 1899), ki bi jih moral vsak slovenski dijak poznati kot živ primer in šolski vzorec kapitalizma.«

»To je bil potem Urhov Babilon, ko je navrelo ljudstva z vseh krajev, da je bilo proti koncu v fari že »5000 duš in 700 knapov«. Urh je bil tedaj še za furmana pri Marovščici (pri »Krištanu«), ki je imela 4 pare konjev, da so vozili tračnice in premog. »Če v hlevu ležim, mi vsaj ponoči po naturi diši!« je rekel. Ko so zjutraj napregli, so se pokrižali: »Boh in ta sveti božji križ! No, hudiča, zdaj pa gremo!« Vsi furmani kolnejo. Sta bila dva, vozila sta premog z Leš in sta pod Frančiškom na ovinku zvrnila; eden je molil in čakal na božjo pomoč, drugi je klel in pri devetem hudiču je voz že stal. Zato vsi furmani kolnejo« (Sušnik, 1968).

Levo nad cesto je zarit v pobočje Frančiškov rov, kjer sta furmana zvrnila. Ob ogledu edinega ohranjenega rova leškega premogovnika se lahko odžejate, saj je ob njem korito s pitno vodo.

Leše so edinstven primer rudarske vasice, ki jo objemajo travniki in gozdovi starih celkov. Pozivalnica (»ferlescimer«), Anin dom, Čopova vila vas z imeni vabijo na »trg leškega knapovstva«.

»1820 leta so začeli na Lešah kopati premog in potem so začele bajte cveteti, bajte in bajtice, in ob vsako se je primulil kozji hlev, in so bili videti možje, ko so se vračali iz jame, vsi sivi, sive oči, sive obrvi, sivi obrazi, in doma tri postelje za njiju in za sedem otrok – ali na stenah so bili beli prtiči in na okencih rože in slap hrepenenja po lepoti« (Sušnik, 1968).

»To je ta leški svet; kakor da so vznemirjene gore otrpnile in se je zemlja uklenila in razgrnila, da v dlan ujame luči in toplote sredi temnih lesov, in v sonce so položile domačije: Pop in Vadra na Prevaljškem hrbtu, pod Volinjakom Pristov, pod rob kavskih nicin Polesnik, Papež, Kresnik, in pod njimi dlani na dnu »kaštel«, trdnjava bogve komu kdaj, za njim pa, v Jankovcu in Pogorevcu, ure hoda vasuje samota, prijateljica, med težkimi smrekami in svetlimi macesni, po vresju, po jasad, po rumenih prtičih ženiteljna« (Sušnik, 1968).

»Starodavni so tod domovi. Včasih, pravijo, so bile brajde ob hišah in vino kakor tisto na oni strani pri Žitarej vesi, ko sta ga dva držala, ki je pil, da ga krč ni prijel, in vendar so vrači poslali ponj za bolnega cesarjeviča, da bi ozdravel« (Sušnik, 1968).

Na Lešah sledite potoku do avtobusne postaje, ki spominja na krožišče, držite se desne, nato pa sledite smerokazu Leški cerkvi. Ob koncu asfalta je odcep k turistični kmetiji Ladra, ki ponuja koroško hrano in pijačo ter je edina ob kolesarski poti. Prikolesarili ste na območje celkov, ki ponujajo prelepe razglede na vasico Leše, Uršljo goro, Hom, Jankovec, Kal in Andrejev vrh. S pomočjo karte lahko v naravi vidite večino območja kolesarske poti. Na makadamu se že vozite po »Pristovškem gruntu«, na katerem stojita leški cerkvi. Na kmetiji Pristav gospodari akademski slikar Benjamin Kumprej. Razgled ter leški dvojčici, cerkvi Sv. Ane in Sv. Volbenka z Valentinovo kripto, so vredni postanka. Za ogled notranjosti cerkva se lahko dogovorite s Kulturnim društvom Leše, ali s ključarjema na kmetijah Praper in Ladra.

Vzpnete se skozi gozd in levo mimo odcepa Praper, Stovčnik. Le malo naprej gozd prekine »Hermonkova puša«, nato pa kmetija Hermonk. Nad njo, pri »Hermonkovem križu« in lipah se cesta razcepi naravnost na Plat, v smeri poti, desno pa v Mežico. Tu poteka tudi meja med občinama Prevalje in Mežica. Za obisk Volinjaka je kolo najboljšje pustiti pri križu ter do vrha pešačiti. Pot pelje čez travnik v smeri kmetije, skozi ožji pas gozda pridete na jaso, »kegljišče«, od tod pa po gozdu do vrha, kjer sta ob lesenih klopeh knjiga in štampljka. Od križa do vrha pridete s počasnim tempom v dvajsetih minutah. Volinjak je kraški osamelec, porasel z bukvami in iglavci. Od tod je hodila žal žena Hermonku v posteljo pravit, kdaj naj kaj seje in bogato mu je rodilo polje, dokler ni »Harmonkna« naredila konec dobrim letinam, ko je žal ženi popravila lase.

Če ste obrnjeni proti predalu za knjigo ter gledate Uršljo goro, pelje na vašo levo stran (proti severu) pot h kamnitemu mostu, ki ga podpira star javor. Njegovo deblo se pod skalami razdvoji ter objema naravno okno, po njem pa pridete do razgledne točke. V lepem vremenu preprosta klop ponuja enega izmed najlepših koroških razgledov na prelaz Holmec in Podjuno.

»Veselo se v soncu steguje ravnina pod Peco. Tri ure navzdolž in počez raste bela pogača, in kadar ajda cveti, zadiši od Rut do Vogrč po sladki strdi. Ko beli dekliški šopek se sveti Katarina na hribu, pod njo pa Šmihel, ki je zbiral Podjuno na tabore in primicije. Pod Komeljnom preži plibrški grad s hudičevo liso, za njim sanja ko v pravljici Božji grob na Humcu« (Sušnik, 1968).

S kolesom nadaljujete do kmetije Andrej, kjer je s sedla lep razgled na Peco. Naprej od Andreja je Plat, kjer si sledijo domačije: Najevnik, Danev, Predovnik in Kajžer. Pod Najevnikom je ob lipi »Najevnikov križ«, pod katerim so po legendi živo zakopali kužno deklico, da bi s tem zaustavili črno smrt. Znamenje ima zvonček in v preteklosti so ob »žeganju« procesijo k Sv. Lenartu začenjali tukaj. Od »Najevnikovega križa je 5 minut hoje na Andrejev vrh (897 m).

Pri Kajžerju je na dvorišču stara kašča. Večinoma lesene, s skodlami krite in s kamnom podkletene so kašče bogat del Koroške arhitekturne dediščine, katero temeljito popiše knjiga Kašte v Mežiški dolini (2012). V njih kmetje shranjujejo pridelek in sušijo meso. S Kajžerjevega dvorišča po gozdni poti pridete do cerkve Sv. Lenarta. Svetišče, pokrito s skodlami, je obdano z gozdom in ima pod napuščem verigo, na steni ob stranskem oltarju pa visijo okovi, simboli Sv. Lenarta, zavetnika beguncev in zapornikov. V cerkvi je zanimivo poslikan lesen strop. Notranjost si lahko ogledate ob najavi na kmetiji Kajžer.

Od Kajžerja vas zložna pot pripelje do odcepa za kmetijo Kranjc, kjer se držite leve in nadaljujete po gozdni cesti. Po vzponu prispete na Lenše, travnato puščo, kjer okoliški kmetje, kot na Macigojevem in Obretanovem, čez poletje pasejo živino. Cesta je opremljena s »kanadskimi vrati« (jeklenimi cevmi), ki govedu preprečujejo izhod, vozilom pa omogočajo vstop. Lenše so dobro izhodišče za pohod na Jankovec ali Pogorevc.

»Kar na vsem lepem je bilo Prevalj konec. V torek so še peči pozidavali, v četrtek so jih že ugasnili: kdor je hotel pri svojem delu ostati, je lahko šel v Donawitz; eni so šli v Švehat, eni na Jesenice, eni v Mežico, eni so se odpravljali v Ameriko.«

»Urh ni šel z nami. Tiste dni, ko je bilo na Prevaljah veliko poslavljanje, se je pri Repniku napil in se rotil, da mu nobenih bukeljc ni več treba, niti občinskih niti Kolmonovih (coprniških) ne. Ob svitu je vstal s klopi, šel v Jankovec in si je klofeto ovenčal z rumenim ženiteljnom in dišečim volčinom, potem je krenil na Goro, se ozrl po zakajenem dolu, spustil dolg curek svoje vode nadenj in se zleknil v položno koševje brstečih šenturšeljč. Ves lep je bil svet pod njim; Urh ga je videl in je požrl grenki pljunek, da mu je crnil na srce« (Sušnik, 1968).

Ženitelj ali lepi jeglič cveti na Jankovcu in Pogorevcu najlepše v začetku maja.

Z Lenš se spustite do križišča, kjer se desno odcepate proti Suškemu. Vzдолž ceste, vrezane v pobočje, je razgaljena karbonatna podlaga, ki sili na cesto in v dolino. Ta kratek in položen del poti med odcepom na Macigojevo in Suškim boste prekolesarili dvakrat, vendar so bo izplačalo.

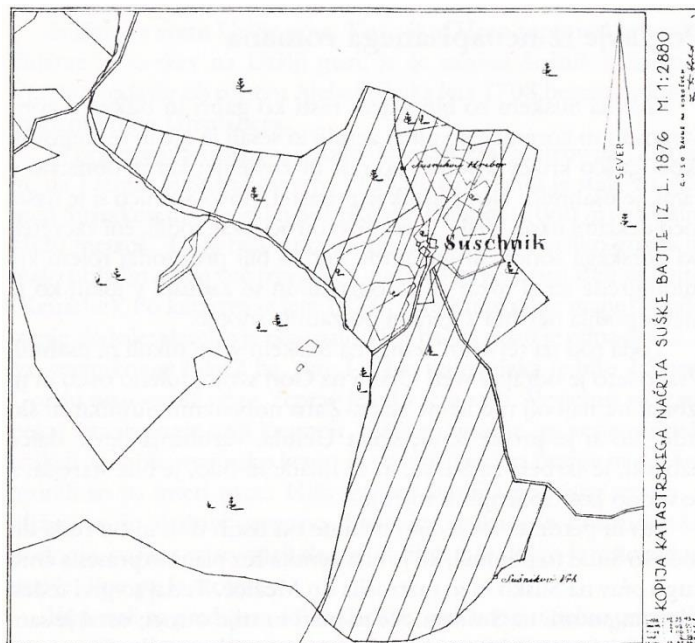
»Kar je v dolini premalo lepote, vsa je vzkipela v našo goro: v sinji baržun njenih lesov in v rdeče slapove šenturšeljic; v mogočno veličastvo njenih vih, v mir njenih mehkolasih trat in v svobodne razglede njenega vrha. In ko ji sonce zjutraj oblije teme s poljubom prve ljubezni in ji sname megleno odejo z naročja in izpod nog, se zmezijo sive skale ko ovčje črede, sence bežijo v divje globače Pogorelca in Rup, gams vodi družino v Suške frate...« (Sušnik, 1968).

Na desni ob cesti boste zagledali majhno leseno korito, v neposredni bližini pa lovsko prežo (opazovalnico). Prikolesarili ste do gladovne vode. Odžejajte se.

GLADOVNA VODA

Voda s Suškega odteka pod zemljo, le pod bajto je izvir, ki ne presahne. Na Suškem so tisto jesen dobili prvorojenca Lekšeja, ki ni mogel jesti. Krčilo ga je in zima bi ga vzela. Pa se je spomnil gospodar Macigojeve slepe dékle, ki je z Žal ženami ob kresu rajala in vse zeli poznala. Poslal je ponjo in ponoči je vsadila nad Suški izvir košutnika z medvedjo slino cepljenega. »Gladovne vode mu dajte piti,« je zjutraj naročila in odšla. Lekšej je pil in se prisedal Sušnici na prsi. Zrasel je kot medved in dolgo gospodaril na Suškem. Gladovna voda pa še teče. Kdor jo pije, ga lakota zmami v rob do Suške bajte, da se nasiti tihih macesnov, vstane izpod lip in se do kraja opoji z bukvami in borovci (Buhvald, 2014).

Od vode vodi steza v hrib do Suške bajte. Če se boste vračali po isti poti, lahko kolo pustite pri izviru in do bajte nadaljujete peš.

Slika 5: Kopija katastrskega načrta Suške bajte iz l. 1876 (Sušnik, 1994, str. 22)

»Sušnikovo (slika 5) je bilo na višini 950 metrov na JZ strani, na J strani je Sušnikov vrh, 1130 metrov. Hiša je stala na sedlu med Sušnikovim vrhom in Sušnikovim hribom (1060 m) na višini 1030 metrov. To je bila izrazito gorska kmetija z veliko gozda, malo polja in nekaj več travnikov, zato so jo verjetno šteli za bajto (Keusche). Po katastru iz leta 1876 (prve katastralne mape) je bilo stanje sledeče: skupno je obsegalo 15,5 ha, na gozd je odpadlo 12,3 ha, travnikov je bilo 2 ha, njiv 1,1 ha, sadovnjaka je bilo 2,2 ara. Gozdu niso vedeli cene, čeprav je bil v lepi rasti. Verjetno so sejali nekaj žita, kasneje tudi krompir, sušili so si sadje, ga verjetno tudi stiskali za mošt, vsaj kako kravo so morali imeti za oranje in mleko, morali so pa imeti ovce. Hiša in hlev sta bila pod isto streho, v bližini so še sledovi verjetno drvarnice, nekakšno gospodarsko poslopje, svojčas so se videli sledovi sušilnice, še dolgo je raslo sadno drevje, lipe pa še stojijo. Kupovali so predvsem sol in sladkor, obleko so si delno pripravili doma, delno kupovali od potujočih kramarjev. Verjetno, če bi jih ne mamila prevaljska železarna, bi zdržali v današnji čas« (Sušnik, 1994).

Ko je grof kupil Suško, so domačijo za zavetje uporabljali njegovi gozdarji in lovci. Po drugi svetovni vojni je območje prešlo v državno last in tako je ostalo do danes.

»In ko je pred 150 leti tržanka Sajovčinja z Vohnečim Lečnikom osvojila podgorsko graščino (pri Lobasu), so baroni okoli Guštanja jeli kopneti, razkošili so se v njem pa Thurni: prevzeli so žebljarne in kovačnice na Ravnah (1807), ki jih je bil strnil baron Gačnik – Schlangenberg; jeli so lesti v lesove Uršlje gore, in ko je moj stari oče Matevž S. mencial s klobukom v roki pred grofom v svetli dvorani ravnanskega gradu, je pisar proseče zastokal vanj: »Ali je mogoče, da bi tvoji otroci tam gori okoli vekali in gospodu grofu jelene plašili? To, vidiš, ne more biti. Torej podkrižaj se!« In ded se je podkrižal, da bi jeleni gospoda grofa imeli mir pred ljudmi in otroki. Leto nato (1871) je padel Godec, potem Macigoj, Obretan, Matuh, Krpuh, Močivnik, Jelen: ne le zavoljo zverine, marveč zaradi lesa, ki mu je grof vedel vrednost« (Sušnik, 1968).

Mehki travnati gozdovi pričajo o Suški paši in poljih. Prav na vrhu nad bajto je v vresju zasidran visok »macesen na tri« (slika 6). Za tri Suške otroke.

Slika 6: Macesen s tremi vrhi

»Sto in petdeset let je bilo malone od tistih dob in od roda do roda so Sušniki to pomnili, ko je tuja ženska čez planino prinesla črno kugo prav na Suško in jo raztrosila do Mežice. Tedaj so prvi teden adventa pomrli na

Suškem oče in mati in trije otroci; ostal je sam Tomažej, ki mu je bilo tri leta. Čakal je, da se kateri zbudi; pojedel počasi ves kruh, popil mleko, lizal mast, ponoči spal pri očrneli mrtvi materi, se jokal in ves premražen drl okoli bajte, dokler niso čez nekaj dni pri Obretanu Sušnice pogrešili, ker je predla zanje. Macigojevi hlapci so mrtve zagreblili nad bajto. ... Luka Smolar ... je prišel po pogrebu, pograbil fantiča, ki je čepel v hlevu pri ovcah, se pokrižal in poklical sveto Barbaro in sveto Rozalijo ter pritisnil otroka k sebi ... in zdrknil po strmini proti svoji bajtici. ... Tomažej je zrastel in postal Sušnik in Suška, pušča je zopet oživila. In Suški rod ni usahnil ... in grob nad Suško bajto je skrivnosten kraj neusahljivega življenja do tega dne ...» (Sušnik, 1994).

S Suškega se lahko vrnete do »gladovne vode« in proti Macigoju ali pa kolesarjenje nadaljujete po planinski poti do Obretanovega, ki pot »Na Suško po gladovno vodo« povezuje s kolesarskima potema okoli Uršlje gore. Ko se vrnete do križišča in se spustite do Macigoja, so na desni strani pod mogočnima lipama ruševine (slika 7). Lokacija je tipična za kapelico, vendar ostanki kažejo, da je objekt nazadnje služil kot »fernača« (sušilnica sadja, lanu). Na območju pašnikov so prek ceste ograde za živino (električni pastirji), zato bodite pozorni, da jih ob vstopu za seboj zaprete. Na Macigojevem je kočja pašne skupnosti, nasproti nje pa so vidni ostanki poslopja nekdanje domačije.

Slika 7: Ruševine med lipama

HVALEŽNI MEDVED (Koroška ljudska pripovedka)

»Gori nekje v gorah, ne ve se več, ali je bilo pri Macigoju ali Naravniku, je šivala gospodinja v senci pod drevesom in zibala otroka. Naenkrat prilomasti - pa prej ni ničesar opazila - medved in ji moli tace, v kateri je tičal velik, debel trn. Žena se je prestrašila, a medved le milo in pohlevno godrnja. Zato se žena ojunači in mu izdere trn iz tace. Mrcina kosmata pa zvrne zibel, jo pobaše in oddide. Čez nekaj časa pa ji zopet prinese zibel, a zvhano napolnjeno s sladkimi hruškami. Postavil jo je na tla pred začudeno mater in odracal nazaj v goščavo. »Poglej no«, se je razveselila mati, »kakšen hvaležen medved. Zvrhano zibelko sladkih hrušk mi je prinesel za en sam izdrt trn« (Hvaležni medved, 2014).

Skozi gozd prikolesarite do Macigojevih pušč. Prva je večja, na drugi še stojijo zidovi hleva, med katerimi je lovska preža. Iz zidovja rastejo smreke in leske, iz pomuljene trave na pušči molijo divjaki, ki živini ne dišijo. Ob nekdanjem poslopju je velika lipa, nižje na travniku pa še raste sadno drevje.

Z Macigojeve pušče se spustite v Kot pri Prevaljah, med poseljene domačije. Spust je dolg 3 km ter na določenih delih nevaren, zato bodite previdni in prilagodite hitrost.

V Kotu pri Prevaljah postane svet položnejši. Jugovi travniki so uravnane pušče sredi gozda nad kmetijo Jug. Višje na desni strani ceste so manjši, nižje levo pa večji travniki z lovsko prežo ob robu. Trava je tukaj košena in v primerjavi z divjo pašo na Macigojevem kaže na stalno poselitev.

V krožišču podobnem križišču izberete tretji izvoz oziroma se držite skrajne leve in nadaljujete v smeri Leš. Od Jugove kapelice je lep razgled na Zagrad. Vidijo se kmetije Jušel, Čaki, Dihpol in Komes, Počev je skrit v kotanji med Jušalom in Čakijem, Uršaja pa zakriva gozd.

V naslednjem križišču peljete naravnost na Zagrad, levo zavije cesta proti Lešam. Pod vami je kmetija Jušel, na levi pa zapuščena kmetija Štor, ki ji lega ter dotrajanost lesenih in kamnitih poslopij dajeta pravljčni videz. Tik pred kmetijo Jušel je drevesni mutant – kačja smreka, ki je ime dobila po značilno zavitih vejah. Zaščitena je kot naravni spomenik.

Naprej se spustite do Počela, ki trenutno nima gospodarja, zato so kmetijska zemljišča v najemu. Ob cesti stoji prenovljen »Počevov križ«. Zadnji in kratek vzpon na poti vas pripelje do kmetij Čaki, Dihpol, Komes in Uršej, ki so glede na tip poselitve precej blizu skupaj. Od tod se spustite mimo kmetij Skočedolnik, Ženovc in Alekar do odcepa k ekološki kmetiji Temelj, kjer je Temeljnov vrh. Na njem je po legendi nekoč stal grad, po katerem je zaselek Zagrad dobil ime.

»Ljudska pripovedka hrani spomin na to jezero: kako je bil na Temeljnovem vrhu grad, grajska hči se je vozila po jezeru, v viharju je utonila. Dva na smrt obsojena ujetnika sta si odkupila življenje s tem, da sta razbila Votlo peč. In ko se je jezero odteklo, je graščak dal postaviti cerkev tam, kjer so hčerko našli. To je cerkev »pri Devici Mariji na jezeru« na Prevaljah« (Sušnik, 1968).

V dolino se peljete še mimo kmetije Miklavž, nižje pa pot sklenete pri leški kapelici.

Višje v goro ste »zlezli«, bolj lahko so zapele Sušnikove besede. Tiho vas je pričakala Suška »freta«, ki jo objema mogočni Macigojev les, in ni rabila govoriti.

O dolini pa je Sušnik pisal težje in skozi krivico trpko. Socialni realizem ga je družil s sodobnikom Prežihom, spoprijateljila pa ju je odkrita ljubezen do zemlje in njenih ljudi.

2.3 Ureditev kolesarske poti

Z zasnovo kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo« želimo na Koroškem spodbuditi svež pristop do kolesarjenja, ki se v drugih slovenskih ter evropskih regijah zmeraj bolj uveljavlja. Kolesarska pot namreč ni namenjena le rekreativnemu ali športnemu kolesarjenju, temveč želimo uporabniku ponuditi celosten kolesarski izlet, ob katerem lahko kolesar poleg telesne aktivnosti doživi tudi duhovno izkustvo povezano v zgodbo z lokalnimi naravnimi in kulturnimi danostmi.

Ker je območje severnih obronkov Uršlje gore z motornimi prevoznimi sredstvi težje dostopno, in ker na območju niti v prihodnosti ne bo vlaganja v prometno infrastrukturo, so obstoječe prometnice in poti primerne za gorsko kolesarsko pot. Kolesarska pot »Na Suško po gladovno vodo«, prikazana na sliki 8, poteka po lokalnih in gozdnih cestah občin Prevalje in Mežica.

Slika 8: Kolesarska pot "Na Suško po gladovno vodo"

Začetek in konec poti umestimo na parkirišče pred Družbenim domom na Prevaljah, do koder lahko dostopamo z osebnimi avtomobili, avtobusom ali vlakom. Novo kolesarsko traso v celoti umestimo na manj prometne in odmaknjene poti (lokalne asfaltne ceste, makadamske ceste, gozdne poti, urejene pešpoti) ob katerih je mnogo kulturnih in naravnih znamenitosti. Kulturna dediščina na območju obronkov Uršlje gore zajema gotske cerkve, kapelice, stare opuščene domačije, kašče in legende, ki prikazujejo življenje in navade ljudi iz preteklosti. Območje zajema tudi pet naravnih znamenitosti, katere si je ob poti vredno ogledati: Volinjak, »Gladovno« vodo, »objeti bukvi«, Macigojevi lipi in kačjo smreko.

Pomanjkljivost kolesarske poti so urejena kolesarska počivališča za družine oz. fizično manj pripravljene kolesarje. Kolesarska počivališča zasnujemo tako, da z okoljem sovpadajo in so v celoti izdelana iz naravnih lokalnih materialov. Oprema zajema mizo s klopjo, ob kateri sta postavljena stojalo za kolesa (slika 9) in koš za smeti.

Slika 9: Primer stojala za odlaganje koles

Prvo kolesarsko počivališče bi uredili pred vhomom v Frančiškov rov (2. točka – kulturna znamenitost). Pred njim je že postavljena informativna tabla z opisom kulturne znamenitosti, ob cesti pa se nahaja korito s pitno vodo. Naslednje kolesarsko počivališče bi postavili pri »Hermonkovem križu« (5. točka - kulturna znamenitost), ki se nahaja na cestnem razcepu Mežica – Leše – Plat, od koder se lahko peš odpravimo na bližnji hrib Volinjak (6. točka – naravna znamenitost). Zadnje počivališče bi uredili na lokaciji »Gladovne vode« (9. točka – naravna znamenitost), kjer se prične strm vzpon na »Suško bajto« (10. točka – kulturna znamenitost). Zaradi večje zahtevnosti kolesarjenja, damo kolesarjem možnost izbire, da se naprej podajo peš ali s kolesom.

Ob poti je veliko izvirov pitne vode (slika 10), katerih prvotni namen je napajanje živine. Njihove lokacije so na karti posebej predstavljene z znakom v obliki vodne kaplje. Ob ureditvi

kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo« bi bilo potrebno izvire očistiti in jih narediti uporabne tudi za ostale uporabnike narave.

Slika 10: Izvir pitne vode

Pri kolesarjenju čez visokogorske pašnike predstavljajo oviro neprijazna vrata z vzmetjo. Za lažje kolesarjenje je potrebno prehode preurediti v nekdanje lesene lese (slika 11) z dodanim samostojnim zapiranjem ali na cesti postaviti prehode z jeklenimi cevmi, kot ga prikazuje slika 12.

Slika 11: Stara lesa

Slika 12: Prehod z jeklenimi cevmi

Kot smo že omenili, ob poti skoraj ni gostinske (razen izletniške kmetije Ladra) in nastanitvene ponudbe. V prihodnosti želimo pot nadgraditi in začetek prestaviti na eno od kmetij ter jo preurediti v kolesarjem prijazno kmetijo. Kmetija bi tako potrebovala nastanitvene prostore, dodatno opremo, kolesa in prostore za njihovo shranjevanje. Kot primer dobre prakse lahko vzamemo kmetijo »Koroš« z Jamnice nad Prevaljami (www.ekohotel.si), ki je samotno kmetijo preuredila v »ekohotel«, namenjen predvsem gorskim kolesarjem in pohodnikom. Nekje na polovici prekolesarjene poti bi kolesarjem ponudili dodatno gostinsko ponudbo z ekološko pridelanimi lokalnimi kulinaricnimi dobrotami: rženi kruh, kisló mleko, žgance, »kločeve nudelne«, mošt, ipd..

3 METODA DELA IN PODATKI

Diplomska naloga je v osnovi razdeljena na teoretični in praktični del. V teoretičnem delu so opisana osnovna izhodišča o gorskem kolesarstvu in idejna zasnova kolesarske poti ter karte. Praktičen del zajema izdelavo interaktivne spletne kolesarske karte.

3.1 Podatki

V diplomski nalogi smo kot vire izdelave karte uporabili naslednje prostorske podatke:

- topografski podatki merila 1 : 5000 (v nadaljevanju DTK 5), ki jih zajemajo listi z oznakami F2715, F2716, F2717, F2718, F2719, F2725, F2726, F2727, F2728, F2729, F2735, F2736, F2737, F2738, F2799;
- državna ortofoto karta (v nadaljevanju DOF050) z oznakami listov F091662, F091762, F091862, F091962, F092662, F092762, F092862, F092962, F093662, F093762, F093862 in F091962;
- kataster stavb (v nadaljevanju KS);
- digitalni model višin 5 x 5 metrov (v nadaljevanju DMV 5);
- podatki dejanske rabe prostora;
- podatki obstoječih kolesarski poti na obravnavanem območju in
- terenski posnetki poti.

Podatki DTK 5, DOF050, KS in DMV 5 so v lastništvu Geodetske uprave Republike Slovenije, podatke dejanske rabe prostora vodi in ureja Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (Dejanska raba prostora, 2014).

3.2 Območje prikaza in način izdelave

Izdelana karta zajema območje severnih obronkov Uršlje gore, na katerem ležijo zaselki Onkraj Meže, Plat, Kot pri Prevaljah, Zagrad in vas Leše.

Lega spodnjega levega roba karte je podana z ravninskimi koordinatami:

- $y = 488\,500$ m in
- $x = 5\,148\,120$ m.

Karta je izdelana v digitalni (računalniški) obliki s pomočjo programa OCAD 11. Končni izdelek je predstavljen v digitalni obliki, kot interaktivna spletna karta.

3.3 Namen, oblika in vrsta karte

Namen tematske kolesarske karte »Na Suško po gladovno vodo« je:

- informiranje in učenje uporabnikov;
- načrtovanje kolesarske poti;
- usmerjanje, navigacija in določevanje cilja;
- orientacija na terenu;
- turizem, šport, zabava in
- oglaševanje (Petrovič, 2011).

V zgodbi in slikah poskušamo predstaviti naravne in kulturne znamenitosti območja.

Izdelano tematsko karto uvrščamo med socialno ekonomske karte – turistične karte.

3.4 Matematični elementi karte

Matematični elementi karte omogočajo podajanje lege in medsebojnih odnosov na karti prikazanih objektov in pojavov, kar dosežemo z geodetsko osnovo (geodetskim datumom), kartografsko projekcijo in merilom (Petrovič, 2011).

Geodetsko osnovo predstavlja horizontalni državni koordinatni sistem z oznako D48/GK (GURS), katerega referenčno ploskev predstavlja Besslov elipsoid iz leta 1841. Karta je izdelana v Gauß-Krügerjevi kartografski projekciji. Geometrijsko gledano je to projekcija na eliptični valj, ki ga nato razvijemo na ravnino. Os valja je v ravnini ekvatorja (Petrovič, 2011). Parametri Gauß-Krügerjeve kartografske projekcije so prikazani v preglednici 2.

Višinsko izhodiščno ploskev predstavlja ekvipotencialna ploskev geoid, zato so na karti prikazane ortometrične višine.

Merilo interaktivnih spletnih kart je težko določljivo. Običajno take karte nimajo fiksne merila, saj imamo možnost povečevanja in zmanjševanja. Z merilom spreminjamo količino

informacij prikazanih na karti (Levičar, 2007). Numerično merilo ni nujno točno, saj je odvisno tudi od ločljivosti uporabljenega zaslona. Zato pri izdelavi uporabimo grafično merilo oz. merilno daljico, kjer dolžina črte na zaslonu ustreza dolžini v naravi. Izdelamo tri karte z različnimi stopnjami podrobnosti prikaza, ki jih združimo v končno interaktivno karto. Ta ustreza razponu meril med 1 : 10 000 in 1 : 40 000.

Preglednica 2: Parametri Gauß-Krügerjeve kartografske projekcije (Petrovič, 2011)

Projekcija	Gauß-Krügerjeva kartografska projekcija
Oznaka kartografske projekcije	GK
Vrsta kartografske projekcije	Konformna prečna valjna
Številka cone	5
Širina cone	$w = 3^{\circ} 15'$
Elipsoidna dolžina srednjega meridiana cone	$\lambda_0 = 15^{\circ}$
Elipsoidna širina izhodiščne paralele	$\varphi_0 = 0^{\circ}$
Linijsko merilo na srednjem meridianu	$m_0 = 0,9999$
Navidezni pomik proti severu	$f_N = -5\,000\,000$
Navidezni pomik proti vzhodu	$f_E = 500\,000$

3.5 Kartografski viri

Glede na način uporabe razdelimo kartografske vire na osnovne, dopolnilne in pomožne. Vire izberemo glede na podrobnost prikaza, popolnost podatkov, območje prikaza, poreklo, dostopnost in ažurnost podatkov. Pri izbiri in analizi kartografskih virov, ki jih uporabimo pri izdelavi tematske karte, se moramo zavedati, da končna kakovost karte temelji na pravilnosti, ažurnosti, popolnosti, logični usklajenosti in natančnosti uporabljenih kartografskih virov (Petrovič, 2011).

Osnovni kartografski vir karte predstavljajo vektorski topografski podatki (DTK 5) homogene natančnosti, s stopnjo podrobnosti prikaza, ki ustreza merilu 1 : 5000. Zajem podatkov DTK 5 se izvaja iz stereoparov posnetkov cikličnega aerosnemanja. Bazo podatkov sestavljajo grafični in atributni podatki, zajeti po posameznih listih kot sloji zgradb, prometa, pokritosti tal in hidrografije (GURS). Problem podatkov DTK 5 je, da za nekatere liste niso izdelani vsi zgoraj omenjeni sloji. Opisane podatke upravlja, vodi in izdaja Geodetska uprava Republike Slovenije pod oznakami listov temeljnih topografskih načrtov (v nadaljevanju TTN 5).

Pri izdelavi karte uporabimo podatke slojev cest, železnic, osi vodotokov in vodnih površin, ostale dodamo kot dopolnilne kartografske vire.

Za dopolnitev manjkajoče vsebine uporabimo podatke dopolnilnih kartografskih virov:

- DOF050,
- DMV 5,
- KS,
- podatke obstoječih kolesarskih poti in
- dejanske rabe prostora.

Podatke DOF050 iz leta 2011 uporabimo kot časovno najbolj natančne. Podani so v obliki digitalne rastrske slike. Pomagajo nam pri dopolnitvi objektov in pojavov na karti, ki jih sami ročno vektoriziramo ali jih s karte izbrišemo.

S pomočjo podatkov DMV 5, ki so bili izdelani leta 2011, izračunamo in prikažemo senčen relief terena, izdelamo višinski profil kolesarske steze ter določimo pozicije in višine vrhov. Natančnost modela višin je odvisna od odprtosti terena. Teren na območju severnih obronkov Uršlje gore je v veliki meri pokrit z gozdom, zato podatke o višinah vrhov dodatno preverimo z drugimi viri.

Podatke iz katastra stavb uporabimo za izris obodov zgradb. Podatke je potrebno dopolniti, saj nekaterih stavb v katastru še ni vrisanih. Položajna natančnost podatkov dobro vidnih stavb je v rangi 0,5 m.

Podatke dejanske rabe prostora pridobimo za območje celotne Slovenije v vektorski obliki na spletni strani Ministrstva za kmetijstvo in okolje, na naslovu <http://rkq.gov.si/GERK/>. S pomočjo programa ArcGIS podatke obrežemo na naše obravnavano območje in jih uporabimo za prikaz posameznih rab prostora, kot sta gozd in stanovanjska raba.

Za dopolnitev tematske vsebine karte uporabimo podatke že obstoječih kolesarskih poti, katere pridobimo na spletni strani <http://hiking-biking.net/koroska.aspx>. Poti so zajete z navigacijsko napravo in podane v gpx.* formatu, kar pomeni, da jih je potrebno dodatno obdelati in prilagoditi natančnejšim in bolj ažurnim podatkom slojev cest.

Pomožni kartografski viri so:

- Turistična karta Mežiške doline (LAS Mežiške doline, 2009),
- Turistični vodič Mežiške doline med Uršljo in Peco (Med Uršljo in Peco, 2012),
- Krajevna in domača imena v Mežiški dolini (Mrdavšič, 2001) in
- Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini (Golob, 2004).

Poleg uporabljenih kartografskih virov smo za preverjanje zajete vsebine opravili terenske ogledne in določene dele poti dodatno posneli z navigacijsko napravo Garmin GPSmap 62s.

3.6 Vsebina karte

Vsebino karte razdelimo na splošno geografsko in tematsko vsebino. Geografsko vsebino predstavljajo naravni elementi, antropogeni elementi in dopolnilni elementi karte. Med naravne elemente prištevamo vodovje (reke, potoki), oblikovanost površja (pogorja, vrhovi) in pokritost tal, ki ga predstavljajo gozdne površine. Antropogeni elementi karte zajemajo naselja, zaselke, samotne kmetije in prometnice. Dopolnilni elementi so sestavljeni iz zemljepisnih imen (območij z znanimi ledinskimi imeni in imeni domačij), matematičnih elementov ter izvenokvirne vsebine, ki jo predstavljata legenda in prečni profil proge s stacionažami in podlago terena.

Tematski del vsebine je na karti posebej poudarjen. Tematsko vsebino predstavljajo naravne in kulturne znamenitosti ob kolesarski poti, kolesarske poti, izviri pitne vode in razgledne točke. Opisi tematske vsebine se na končni karti prikazujejo interaktivno, s klikom na izbrani element.

3.7 Kartografska generalizacija

Kartografska generalizacija je ustvarjalen proces posploševanja, kjer se pri predstavitvi prostorskih podatkov izrazi kreativnost avtorja karte. V osnovi je vsaka karta generalizirana podoba realnosti, ki je odvisna od merila in njenega namena. Cilj dobro izdelane karte je, da je jasno berljiva, razumljiva, logično sestavljena, informativna, položajno ustrezno natančna in privlačna. Način, kako vse to doseči, pripada izključno kartografu, ki na podlagi velikostno-količinskega in pomenskega kriterija ter različnih postopkov določi število in izgled pojavov, ki jih na karti prikazujemo. Geografske elemente tematskih kart generaliziramo neenakomerno,

kar pomeni, da za uporabnika pomembne informacije predstavimo poudarjeno, nepomembnih pa ne prikažemo.

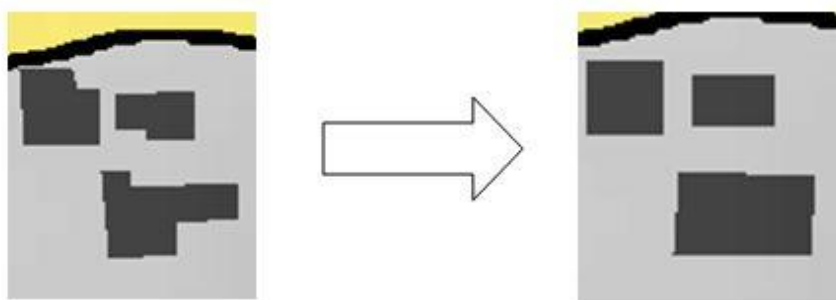
Poznamo več metod kartografske generalizacije: izbiranje ali redukcija, poenostavljanje, poudarjanje, združevanje, premikanje in prehod na pogojni znak. Program OCAD 11 nam ne omogoča avtomatizacije posameznih postopkov, zato te izdelamo ročno (Petrovič, 2011).

Pri postopku redukcije elementov na podlagi merila karte ovrednotimo, katere in koliko elementov je na posamezni karti smiselno prikazati. Tako ugotovimo, da stavb manjših od 25 m² na najmanj podrobni karti ne bo prikazanih, saj so premajhne, da bi jih uporabnik prepoznal in razločil. Na karti merila 1 : 10 000 so stavbe, ceste in reke jasno definirane, medtem ko se na karti merila 1 : 25 000 spremenijo v stanovanjska območja, prikazana samo s ploskovnim znakom. Zaradi prenasičenosti manj podrobnega prikaza izločimo ledinska imena, imena domačij in vodotokov.

Pri postopku izbire bolj kot velikost objekta upoštevamo njegov pomen za uporabnika. Če mislimo, da je objekt kljub svoji velikosti za orientacijo na terenu pomemben, ga na karti ohranimo in prikažemo s pogojnim znakom. Take objekte v našem primeru predstavljajo verska znamenja in izviri pitne vode.

Postopek poenostavljanja linij uporabimo pri določevanju poteka osi vodotokov in cestnih povezav. Pri izravnavanju linij pazimo, da ohranimo položajno ključne točke in značilnost njenega poteka.

Postopek poenostavljanja ploskev uporabimo pri prikazu stavb, kot prikazuje slika 13. Pri tem ohranimo pomen in velikost stavb.

Slika 13: Poenostavljanje ploskev

Postopek združevanja uporabimo pri prikazu cestnih povezav, katere razvrstimo v kategorije:

- asfaltirane glavne ceste,
- asfaltirane lokalne ceste,
- makadamske ceste,
- kolovozi in
- peš poti.

Taka delitev se nam zdi smiselna, saj kolesarju omogoči poleg prikaza cestnega omrežja tudi pomembno informacijo o vrsti cestne podlage posamezne kolesarske poti.

Od vseh postopkov generalizacije največ uporabljamo premikanje. Elementi prikazani s pogojnimi kartografskimi znaki se med sabo prekrivajo in karto naredijo nepregledno. Premikamo jih glede na natančnost in pomembnost. Primer premikanja na kolesarski karti prikazujejo stavbe v naseljih, ki so lokacijsko manj pomembne kot prometne povezave. V tem primeru odmaknemo manj pomemben objekt tako, da ohranimo logične medsebojne odnose med posameznimi elementi.

3.8 Kartografsko oblikovanje

Osnovna naloga vsake karte je, da uporabniku čim bolj uspešno posreduje prostorske podatke. Pri interaktivnem prikazu spletne karte moramo pozornost posvetiti tako izdelavi karte, kot oblikovanju grafičnega uporabniškega vmesnika. V izbranem programskem okolju OCAD 11 imamo veliko možnosti pri oblikovanju karte, manj pa pri oblikovanju grafičnega vmesnika. Za kartografa so pri oblikovanju karte pomembne čitljivost, kontrastnost, globinska predstava in hierarhična zgradba, saj so vsi znaki na karti med seboj vizualno povezani (Mozetič, 2002). Vsebino karte prikazujemo s kartografskimi pogojnimi znaki, ki jih oblikujemo sami, glede na merilo prikaza in namen karte. Dobro oblikovani kartografski znaki so asociativni, vizualno podobni dejanskemu objektu v naravi, poudarjajo njihovo bistveno značilnost ter zagotavljajo preglednost in čitljivost karte.

Glede na obliko ločimo:

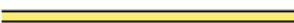
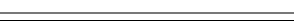

- ploskovne ali arealne znake,
- linijske znake,
- točkovne znake in
- napise.

Posamezni kartografski znaki se na karti pojavijo večkrat. Da kartografske znake med seboj ločimo, uporabimo šest Bertinovih grafičnih spremenljivk: barvo, obliko, vzorec, smer, velikost in tonsko vrednost. Ploskovne oz. arealne znake na karti prikazujemo v merilu. Podani so v obliki različnih kartografskih podlag, ločenih na podlagi barve kot grafične spremenljivke. Kartografske podlage, kot nam prikazuje preglednica 3, predstavljajo gozdne, stanovanjske, vodne površine ter površine stavb.

Preglednica 3: Oblikovanje ploskovnih kartografskih znakov

Površinski znak	Prikaz	Barve				Opombe
		C	M	Y	K	
Gozdne površine		27	0	40	0	
Vodne površine		50	0	0	0	
Stanovanjska površina		0	0	0	18	
Pomembne stavbe		25	40	65	0	
Ostale stavbe		0	0	0	70	

Preglednica 4: Oblikovanje linijskih kartografskih znakov

Linijski znak	Prikaz	Barve				Opombe
		C	M	Y	K	
Nova kolesarska pot		0	100	100	0	*debelina znaka se s stopnjo povečave spreminja
Povezava k. poti		0	100	100	0	
Obstoječe k. pot		84	84	0	0	
Glavna cesta (asfalt)		0	6	60	2	
Lokalna cesta (asfalt)		0	6	60	2	
Makadamska cesta		0	0	0	0	
Kolovoz		0	0	0	100	
Železnica		0	0	0	100	
Peš pot		0	100	100	0	

Posebno pozornost pri izdelavi turistične kolesarske karte namenimo oblikovanju linijskih kartografskih znakov (preglednica 4). Oblikujemo jih s pomočjo grafičnih spremenljivk barve, oblike, vzorca ter velikosti in tonske vrednosti. Z barvo, obliko in vzorcem ločujemo posamezne vrste linijskih objektov, medtem ko z velikostjo in tonsko vrednostjo določujemo njihovo pomembnost v prostoru.

Vse točkovne kartografske znake, ki so prikazani v preglednici 5, oblikujemo tako, da so ti na karti orientirani proti geografskemu severu. Pomembno je, da znake, ki prikazujejo dodatno interaktivno tematsko vsebino kolesarske karte, poudarimo in jih ločimo od ostale vsebine s kontrastnostjo barvne grafične spremenljivke. Tako na karti točke naravnih in kulturnih znamenitosti, razglednih točk, gostinske ponudbe ter izvirov pitne vode, glede na ostalo vsebino, posebej izstopajo.

Preglednica 5: Oblikovanje točkovnih kartografskih znakov

Točkovni znak	Prikaz	Barve				Opombe
		C	M	Y	K	
Kulturna znamenitost		60	90	0	0	
Naravna znamenitost		0	0	100	0	
Razgledna točka		85	20	0	0	
Gostinska ponudba		0	100	100	0	
Izvir pitne vode		84	84	0	0	
Smer		0	0	0	100	
Versko znamenje		0	0	0	100	
Cerkev		0	0	0	100	
Pokopališče		0	0	0	100	
Most		0	0	0	100	
Vrh		0	0	0	100	

Karte brez napisov so za uporabnike težko berljive in obenem pomanjkljive, saj se z njimi na terenu največkrat orientiramo. Pri oblikovanju napisov, ki so prikazani v preglednici 6, moramo upoštevati njihove značilnosti, obliko in velikost pisave ter pravilne postavitve. Tekstovni znaki prikazani na karti imajo skupne značilnosti, hkrati pa se med seboj razlikujejo, da lahko uporabnik enostavno razloči pomen posameznega zemljepisnega imena. Kot posebnost, domačim imenom kmetij ob poti dodamo naglase, da kolesarju približamo tudi koroško narečje in ga še bolj povežemo z okoljem in lokalnim prebivalstvom.

Preglednica 6: Oblikovanje napisov

Zemljepisna imena		Oblika	Pisava	Velikost	Barva
Toponimi	Naselje	PREVALJE	Arial Narrow	9 pt	Črna
	Vas	Leše	Arial Narrow	7 pt	Črna
	Zaselek	Z a g r a d	Arial Narrow	6 pt	Črna
	Kmetija	Počév	Arial Narrow	4 pt	Črna
Oronimi	Pogorje	<i>Jankovec</i>	<i>Arial Unicode MS</i>	<i>6 pt</i>	<i>Črna</i>
	Vrh	<i>Suški v.</i>	<i>Arial Narrow</i>	<i>5 pt</i>	<i>Črna</i>
Hidronimi	Reka	<i>Meža</i>	Arial Narrow	4 pt	Modra
	Potok	<i>Leški graben</i>	Arial Narrow	3 pt	Modra

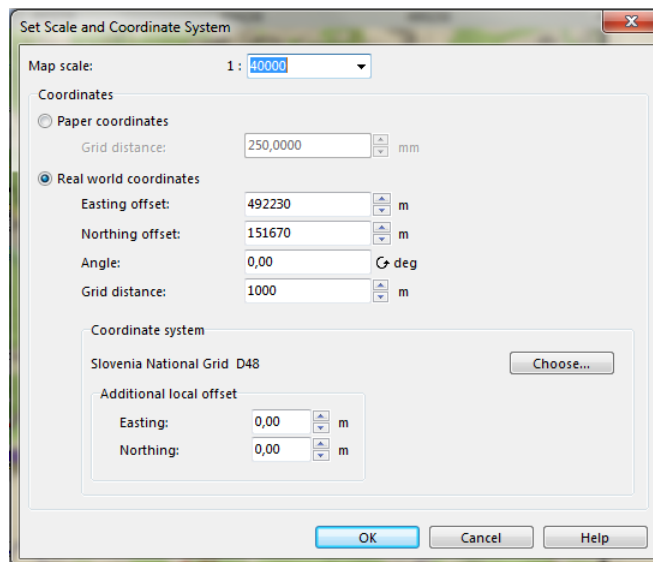
Poleg oblikovanja same kartografske vsebine smo oblikovali tudi prikaz končne interaktivne karte. Programski paket OCAD 11 nam omogoča enostavno in hitro izdelavo spletne interaktivne karte (Kozmus Trajkovski, Petrovič, 2013). V postopku izdelave končne karte združimo tri karte z različnimi stopnjami podrobnosti prikaza. Najprej si oblikujemo baze

podatkov, ki jih želimo na karti predstaviti. Dodamo interaktivne povezave posameznih kulturnih in naravnih znamenitosti ter fotografije razglednih točk. S tem spremenimo karto v tematsko interaktivno kolesarsko karto, katera predstavlja poudarjeno kolesarsko pot »Na Suško po gladovno vodo« z opisi točk, ki si jih lahko kolesar na poti samostojno ogleda.

3.9 Izdelava karte

Kakšno karto želimo izdelati in kako jo bomo uporabniku predstavili, si začrtamo že v sami idejni zasnovi. Sledi izbira programskega orodja, s katerim zasnovano karto izdelujemo. Pri tem pazimo, da nam program omogoča čim več funkcij pri vnosu različnih podatkov in njihovi nadaljnji obdelavi.

Nastavimo si osnovne matematične parametre karte, ki jih predstavljajo koordinatni sistem in približne koordinate območja (slika 14). Na podlagi izbranega koordinatnega sistema program izvaja transformacije in prilagoditve uvoženih podatkov, četudi so dani v drugih koordinatnih sistemih.

Slika 14: Matematični elementi karte

Podatke obdelamo na karti največjega prikaza (v merilu 1 : 10 000), nato z nje izdelamo še dodatni karti manjšega merila.

Relief terena izdelamo in izrišemo iz podatkov DMV 5. Prikažemo ga na končni karti kot poltonsko senčenje v obliki rastrske slike. Iz izdelanega reliefa višin oblikujemo višinski profil kolesarske poti s stacionažami pomembnih točk.

Pri izdelavi interaktivne spletne karte ne moremo mimo vzpostavitve podatkovnih baz, v katerih so dodani atributni elementi tematsko-kartografskih znakov, ki jih želimo uporabniku poleg kartografske vsebine dodatno predstaviti. Tako smo fotografije razglednih točk ter točke naravnih in kulturnih znamenitosti posebej opisali v html dokumentih, jih prenesli na spletni strežnik in vzpostavili hiperpovezave preko spletnega URL naslova. Na končni karti pridemo do zavihkov z opisi točk s klikom na izbrani element.

Končno interaktivno karto oblikujemo v pogovornem oknu čarovnika za izdelavo spletne karte. Oblikujemo naslov karte in določimo število nivojev povečave. Naša karta zajema štiri nivoje. Prvi nivo povečave prikazuje karta z najmanjšo stopnjo podrobnosti prikaza in poudarjeno tematsko vsebino, naslednji nivo karta s srednjo stopnjo podrobnosti prikaza in zadnja dva nivoja povečave predstavlja karta s celotno vsebino in najpodrobnejšim kartografskim prikazom. Čarovnik nam omogoča tudi grafično oblikovanje spletne karte, lahko izberemo velikost in barvo naslova, dodamo karti okvir ali pobarvamo ozadje prikaza. Na koncu dodamo tri sloje s tematsko vsebino, ki jo želimo uporabniku poudariti. Ti zajemajo tematske in razgledne točke ter kolesarske poti. Točke posameznih slojev lahko označimo s točkovno oznako ali z ikono, ki jo naložimo iz grafične datoteke. V našem primeru izberemo prvo možnost, saj smo ikone posameznih tematskih točk že prej ročno izdelali. Na koncu karto za uporabo naložimo na spletni strežnik.

Kolesarska pot "Na Suško po gladovno vodo"

Slika 15: Izsek izdelane spletne karte

Interaktivna spletna karta je predstavljena v obliki spletne aplikacije (slika 15). Uporabniški vmesnik karte omogoča premikanje po karti, iskanje posameznih slojev, lažje branje s funkcijo povečevanja ali zmanjševanja ter interakcijo preko hiperpovezav do dodatnih nekartografskih informacij. Ob kliku na izbor posameznega elementa iz seznama na desni strani, se prikaz vsebine poveča in s tem uporabniku omogoči hitrejšo komunikacijo ter lažje branje. S tako oblikovano karto damo uporabniku možnost, da sam razbere informacije in se na podlagi njih lažje odloči s kakšnim namenom in ciljem želi pot prekolesariti.

Interaktivno karto sestavljata karta in grafični uporabniški vmesnik. Karta podaja zgolj prostorske informacije, grafični uporabniški vmesnik pa omogoča komunikacijo uporabnika s podatkovno bazo (Levičar, 2007). S programskim okoljem OCAD 11 lahko oblikujemo in izdelamo spletno karto, nimamo pa možnosti oblikovanja grafičnega vmesnika.

»Ta stran je namenoma prazna.«

4 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo zasnovali novo kolesarsko pot »Na Suško po gladovno vodo« ter izdelali turistično-kolesarsko karto severnih obronkov Uršlje gore. Načrtovano kolesarsko pot smo umestili v nam dobro poznan in razgiban predalpski prostor Uršlje gore, na odmaknjene lokalne in gozdne ceste občin Prevalje in Mežica. Kljub velikemu potencialu naravne in kulturne dediščine, naravnogeografskih danostih in razgibanosti terena je turizem na tem območju slabo razvit. Pri zasnovi poti smo upoštevali zakonske predpise, s katerimi zmanjšamo število nezaželenih vplivov gorskih kolesarjev na naravno okolje in življenje domačinov. Pri načrtovanju trase ne želimo posegati v naravo, zato poti na terenu ne bi fizično označili na terenu, ampak bi jo prikazali v obliki spletne interaktivne kolesarske karte. Ker se stvari v naravi nenehno spreminjajo in karte hitro zastarijo, z interaktivno kolesarsko karto omogočimo enostavno posodabljanje in vzdrževanje podatkov.

Ob kolesarjenju po neokrnjeni naravi Uršlje gore, lahko kolesarji odkrijejo mir ob vrsti ohranjenih kulturnih znamenitostih in naravnih danostih okolja. Te smo na karti posebej poudarili in prikazali kot del tematske vsebine. Tematska vsebina zajema vse pomembne informacije o novi kolesarski poti, obstoječih kolesarskih poteh, razglednih točkah ter opisih kulturnih in naravnih znamenitosti. Končno izdelana interaktivna karta, predstavljena v obliki spletne aplikacije, je pregledna ter enostavna za uporabo. Grafični uporabniški vmesnik omogoča uporabniku hitro premikanje po karti, iskanje posameznih slojev, lažje branje s funkcijo povečevanja ter interakcijo preko hiperpovezav do dodatnih informacij o tematski vsebini.

Gorsko kolesarjenje štejemo za eno izmed trajnostnih oblik športne, rekreacijske in turistične dejavnosti, zato je nujno potrebno, da pri načrtovanju širše kolesarske ponudbe sodelujejo tudi občine in lokalni prebivalci, ki živijo na območju predvidenih kolesarskih poti. S celostnim načrtovanjem nove gorsko kolesarske poti »Na Suško po gladovno vodo« smo obstoječe kolesarske povezave posameznih občin združili v gorsko kolesarsko mrežo Uršlje gore, ki tako skupaj obsega 130 km kolesarskih poti.

Zastavljene cilje smo v dobri meri dosegli. V diplomski nalogi in interaktivni kolesarski karti smo prikazali, kako enostavno povežemo obstoječe kolesarske poti ter uporabniku omogočimo kolesarski izlet, na katerem lahko aktivno odkriva naravno in kulturno dediščino severnih obronkov Uršlje gore.

»Ta stran je namenoma prazna.«

VIRI

Buhvald, P. 2014. Gladovna voda. Osebna komunikacija. (31. 08. 2014.)

Dejanska raba prostora. 2014.

<http://rkq.gov.si/GERK/> (Pridobljeno 18. 06. 2014.)

Golob, D. 2004. Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini.
Kranj, Založba Narava: 90 str.

Gorsko kolesarska pot »Okoli Uršlje gore«.

<http://hiking-biking.net/gorsko-kolesarska-pot-okoli-urslje-gore.aspx> (Pridobljeno 29. 06. 2014.)

Grosupeljska planinska pot. 2014.

<http://www.pzs.si/novice.php?pid=9254> (Pridobljeno 25. 08. 2014.)

GURS. Državni koordinatni sistem D96 TM. 2014.

http://www.e-prostor.gov.si/si/zbirke_prostorskih_podatkov/drzavni_koordinatni_sistem/horizontalni_drzavni_koordinatni_sistem_d48gk/ (Pridobljeno 23. 07. 2014.)

Hvaležni medved. 2014.

http://sl.wikipedia.org/wiki/Hvale%C5%BEni_medved (Pridobljeno 01. 09. 2014.)

Kozmus Trajkovski, K., Petrovič, D. 2013. Navodila za izdelavo projektne naloge tematska karta. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo: 14 str.

Kundijeve poti- Vijolični krog. 2013.

<http://hiking-biking.net/Kundijeve-poti.aspx> (Pridobljeno 18. 06. 2014.)

Levičar, J. 2007. Spletna kartografija in oblikovanje interaktivnih kart na podlagi zbirk ZRC SAZU. Diplomaska naloga. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (samozaložba Levičar, J.): 45 – 46 str.

Med Uršljo in Peco. Turistični vodič. 2012. Občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem: 194 str.

Merila za dvonamensko rabo planinskih poti, 2013.

<http://www.pzs.si/novice.php?pid=141> (Pridobljeno 25. 08. 2014.)

Mozetič, B. 2002. Oblikovanje zemljepisnih imen za izris ortofota v merilu 1: 5000. Geodetski vestnik 46, 1 in 2: 127-134.

Mrdavšič, J. 2001. Krajevna in domača imena v Mežiški dolini. Ravne na Koroškem, ČZP Voranc d.o.o.: 123 str.

Naša gora. Zbornik ob stoti obletnici odprtja planinske koče na Uršlji gori. 2012. Prevalje, Kulturno društvo Mohorjan. 133 str.

Osnutek Slovenske turnokolesarske poti. 2014.

<http://www.pzs.si/novice.php?pid=9532> (Pridobljeno 23. 08. 2014.)

Perko, D., Orožen Adamič, M., ... [in sod.]. 1998. Slovenija- Pokrajine in ljudje. 122-130 str.

Petrovič, D. 2011. Prosojnice s predavanj pri predmetu Kartografija: loč.pag.

Rotar, J. (ur.). 2012. Kako razvijati kolesarski turizem?. Maribor.

http://www.bicy.it/docs/35/Kako_razvijati_kolesarski_turizem.pdf (Pridobljeno 27. 04. 2014.)

Rovan, J. 2014.

<http://www.pzs.si/novice.php?pid=9254> (Pridobljeno 25. 08. 2014.)

Rozman, U. 2014. Prostorska umestitev dravske kolesarske poti med Dravogradom in Središčem ob Dravi. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (samozaložba U. Rozman): 6 f.

Sledi divjine- Plat.

<http://hiking-biking.net/Sledi-divjine0.aspx> (Pridobljeno 18. 06. 2014.)

Strategija razvoja turizma v Mežiški dolini. 2010.

http://www.las-md.si/prikazi_data.php?tip=kopje_file_id&idd=3558 (Pridobljeno 11. 06. 2014.)

Sušnik, F. 1968. In kaj so ljudje ko lesovi: koroški zapisi. Maribor, Obzorja: 6 – 58 str.

Sušnik, T. 1994. Življenje in delo dr. Franca Sušnika. Prevalje : Ars ; Ravne na Koroškem : Galerija Grad: 20-21 str.

Širše, J., Berčič, H., Sila, B. 2005. Strategija razvoja turističnega proizvoda kolesarjenje v Sloveniji. Ljubljana, Mednarodni inštitut za turizem.

http://www.slovenia.info/pictures/TB_board/attachments_1/2007/Strategija_kolesarjenjafinal_2894_5117.pdf (Pridobljeno 27. 04. 2014.)

Turistična karta Mežiške doline. LAS Mežiške doline, z.b.o.. 2009. Občine Črna na Koroškem, Mežica, Prevalje in Ravne na Koroškem.

Turno kolesarstvo. 2014.

<http://ktk.pzs.si/vsebina.php?pid=115> (Pridobljeno 25. 08. 2014.)

Zajc, P. 2014. Gorsko kolesarjenje v naravnem okolju – končno poročilo raziskave. Slovenj Gradec. http://odprimopoti.si/doc/anketa_2014_porocilo_koncno.pdf (Pridobljeno 11. 06. 2014.)

Zajc, P., Obu, M., Obu, M. 2012. Kolesarjenje in pohodništvo na Koroškem. Regionalna destinacijska organizacija Koroška.

http://odprimopoti.si/doc/rdo%20koroska_itp%20kolesarjenje%20in%20pohodnistvo_strokovne%20podlage_v4_2.pdf (Pridobljeno 12. 06. 2014.)

Zakon o gozdovih. Uradni list RS, št. 110/07. 2007.

<http://www.uradni-list.si/1/content?id=83469> (Pridobljeno: 02. 07. 2014.)

Zakon o ohranjanju narave. Uradni list RS, št. 46/14. 2014.

http://www.arhiv.mop.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/zakon_o_ohranjanju_narave/ (Pridobljeno: 02. 07. 2014.)

Zakon o planinskih poteh. Uradni list RS, št. 61/07. 2007.

<https://zakonodaja.com/zakon/zplanp/19-clen-omejitve-uporabe-planinskih-poti>, (Pridobljeno 02. 07. 2014.)

SEZNAM PRILOG

PRILOGA A: TEMATSKA VSEBINA KARTE

PRILOGA B: KARTA Z NAJBOLJ PODROBNIM PRIKAZOM

PRILOGA C: KARTA Z SREDNJE PODROBNIM PRIKAZOM

PRILOGA D: KARTA Z NAJMANJ PODROBNIM PRIKAZOM

PRILOGA E: PREČNI PROFIL KOLESARSKE POTI

PRILOGA A: TEMATSKA VSEBINA KARTE

Znamenitost ob kolesarski poti	Opis
1. TOČKA: Leška kapelica	V ozki soteski ob cesti Prevalje – Leše stoji največja kapela zaprtega tipa v občini Prevalje. Kapela je votivnega značaja, zgrajena iz zaobljube. Nad vhodom je namreč lepo viden relief, na katerem so simbolično upodobljene Leše z rudarskimi napravami, spodaj ob potoku pa sedi oseba s klobukom v roki in pred njo najbrž ponesrečenec. Kapela je tako simbol rudarstva in prvi znanilec rudarske vasi. Besedilo: Gorenšek, H. Izbrana besedila o vasi Leše. 2013. Osebna komunikacija. Fotografija: Potočnik, A. 2014.
2. TOČKA: Franciškov rov	Edini ohranjeni vhod v rov je iz leta 1849. Dolžina podkopa do premogovnega sloja je bila 655 metrov. Leški premogovnik je deloval 121 let, med leti 1818 in 1939. V svojem času je bil eden največjih in najsodobnejših rudnikov rjavega premoga v Evropi. Vhod so prenovili leta 1984. Na novo so postavili železna vhodna vrata z lino, obnovili 10 metrov rova, na novo položili tračnici, sezidali škarpe ter nad vhod vzdali spominsko ploščo z napisom Franciškov rov – srce leškega premogovnika. Besedilo: Gorenšek, H. Izbrana besedila o vasi Leše. 2013. Osebna komunikacija. Fotografija: Potočnik, A. 2014.
3. TOČKA: Leše	Vas Leše leži v majhni kadunji nad Prevaljami. Hiše so strnjene ob cesti, na hribih pa v vencu obkrožajo vas številne samotne kmetije. Do 19. stoletja je bilo na Lešah le nekaj kmetij, ko pa je leta 1818 dunajski mestni uradnik Blaž Mayer odkril ležišča rjavega premoga, so se Leše pričele spreminjati v močno delavsko središče. V središču vasi si lahko ogledamo objekte, ki so bili izgrajeni v času delovanja premogovnika. Besedilo: Gorenšek, H. Izbrana besedila o vasi Leše. 2013. Osebna komunikacija. Fotografija: Gorenšek, K. 2013.

Znamenitost ob kolesarski poti

Opis

4. TOČKA: Leški cerkvi

Na hribu nad vasjo Leše stojita podružnični poznogotski cerkvi iz 15. stoletja, cerkev sv. Ane in cerkev sv. Volbenka.

Zanimivo je, da sta na tako odmaknjem agrarnem območju, komaj nekaj metrov narazen, kar dve cerkvi iz istega obdobja.

Besedilo: Gorenšek, H. Izbrana besedila o vasi Leše. 2013. Osebna komunikacija.
Fotografija: Gorenšek, K. 2013.

5. TOČKA: Hermonkov križ

Stoji pod mogočno lipo. Nad vhodom je narisano božje oko in napis »Hvalen bodi Jezus Kristus«. V notranjosti so poslikave svetnikov sv. Jakoba, Marije, Jožefa, nad zidano menzo je križ, v spodnjem delu pa božji grob. Poslikave so tudi na zunanji strani, naslikana sta sv. Apolonija in sv. Silvester. V notranjosti zasledimo zapisa dveh obnov kapelice: 1912 J. Hutter in 1971 A. Štrekelj. Kapelica je ograjena z nizko leseno ograjo. Nedaleč stran raste rdeči bor, ki je proglašen kot naravna dediščina v občini Prevalje.

Vir: Po poteh koroške kulturne dediščine občine Prevalje in mestne občine Pliberk. 2006. Monografija. Občina Prevalje: 58- 60 str.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

6. TOČKA: Volinjak

Mistični dom žal žen in kraj kamor se vedno vračaš z veseljem. Vpliv vode na apnenec je ustvaril posebne površinske oblike, značilne za kraški svet, med najbolj zanimive pa spada naravni most, pod katerim se vije drevo in preko katerega gremo do enega najlepših razgledov. Vidimo vso veličino Pece s pliberško ravnino, ki se vije v »neskončnost«.

Spletni vir: Mežiška dolina. 2014.
<http://www.meziska-dolina.si/index.php/sl/naravne-znamenitosti/518-volinjak> (Pridobljeno 25. 7. 2014)
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

Znamenitost ob kolesarski poti

Opis

7. TOČKA: Najevnikov križ

Kapelica je zidan objekt z notranjim prostorom. Stene so poslikane, streha je dvokapna in krita s šitli. Notranji prostor zapirajo lesena vratca. Nad vhodom je zračna lina v obliki enakokrakega križa, pod katero je pritrjen zvonec.

Spletni vir: Biseri naše kulturne krajine. 2014.
http://www.kleindenkmaeler.at/detajl/najevnik_kapelle
(Pridobljeno 23. 7. 2014)
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

8. TOČKA: Cerkev sv. Lenarta in Kajžerjeva kašča

Poznogotska cerkev sv. Lenarta je preprosto grajena, kapelastega tipa z osmerokotnim zvonikom s talnim zidcem. Celotno ostrežje je krito s škodlami. Notranjost cerkve bogati z živopisanimi cikcakastimi trakovi poslikan strop.

Vir: Vodnik po Mežiški dolini. 1993. Ravne na Koroškem, Koroška turistična zveza. 100 str.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

Majhne lesene stavbe, v Mežiški dolini imenovane kašče, so bile zakladnice žita, moke, prekajenega mesa in jabolčnika. Večinoma so kašče podkletene. Kleti so grajene iz kamna, tla pa predstavlja zbita zemlja. Tu zorijo mošt oz. jabolčnik. Ostali del stavbe je grajen iz tesanih ali rezanih tramov, v kladni konstrukciji.

V pritličnem prostoru so »košti«, velike žitne skrinje z več prekati in dvižnimi vrati, včasih so dodali tudi manjše skrinje za shranjevanje oblačil. Iz spodnjega dela vodijo stopnice, preko »ganka« v podstrešni del, kjer so se sušile in hranile suhomesne dobrrote.

Vir: Kašče v Mežiški dolini, LAS Mežiške doline, 2012.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

Znamenitost ob kolesarski poti

Opis

9. TOČKA: Gladovna voda

Gladovna voda predstavlja edini izvir severnih obronkov Uršlje gore, kjer voda nikoli ne presahne. »Gladoven« pomeni sestradan. Pitje vode naj bi prineslo neznosno lakoto, zato na Suško brez manjših prigrizkov pač ne gremo.

Pomen pa lahko razložimo tudi drugače. Ko nas žeja in smo sestradani po novih izkustvih, prelepih razgledih, zanimivih krajih ter se želimo po napornem tempu življenja umakniti v neokrnjeno naravo, tam poiskati svoj mir in si nabrati novo energijo, se odpravimo s kolesom na Suško, po gladovno vodo.

Fotografija: Potočnik, A. 2014.

10. TOČKA: Suška bajta

Dom prednikov dr. Franca Sušnika.

950 metrov nad morjem je bila nekoč izrazito gorska kmetija z veliko gozda in malo polja in nekaj več travnikov, zato so jo šteli za bajto, Suško bajto. Hiša in hlev sta bila pod isto streho. V bližini so sledovi verjetno drvarnice, nekakšno gospodarsko poslopje in sušilnica. Sledovi sadnega drevja so danes že izginili, mogočne lipe pa še vedno stojijo.

Dr. Franc Sušnik je bil pomemben slovenski literat, knjižničar, pedagog, zgodovinar in publicist, obenem pa ustanovitelj Gimnazije Ravne na Koroškem.

Besedilo: Sušnik, T. 1994. Življenje in delo doktorja Franca Sušnika (1898-1980). Prevalje, ARS B, d.o.o. in Galerija Grad Ravne: 20-27 str.

Fotografija: Potočnik, A. 2014.

11. TOČKA: Objeti bukvi

Na Suškem so najpogostejše drevesne vrste smreka, jelka, macesen in bukev. Drevesno zanimivost predstavljata »objeti bukvi«, kot so ju poimenovali domačini. Zgornja bukev se z vejo zarašča v spodnjo in tako spominjata na nekakšna dendrološka siamska dvojčka.

Fotografija: Potočnik, A. 2014.

Znamenitost ob kolesarski poti

Opis

13. TOČKA: Macigojevi lipi

Macigojevi lipi predstavljata drevesi izjemnih dimenzij. Rasteta na začetku posesti Macigoj, na desni strani ceste. Zavzemata obsega 550 in 560 centimetrov. Med njima so danes vidne ruševine, po obliki sodeč verskega znamenja.

Kmetija Macigoj pa nastopa tudi v znanih koroških pripovedkah: Hvaležni medved in Medved hodi k Macigoju v hruške.

Vir: Skoberne, P., Getzner, M., Kirchmeir, H. 2012. Analiza naravnih značilnosti na območju Karavank. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Ljubljana.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

13. TOČKA: Jugova kapelica

Kapelica stoji ob cesti kmetije Gruber, p.d. Jug. Na mesto dotrajane stare kapelice so na pobudo okoliških kmetov, leta 1995 postavili novo in jo posvetili sv. Uršuli. Poslikave v notranjosti in zunajosti so delo Jožeta Stefana.

Nad vhodom je napis Sv. Uršula prosi za nas. Nad zidano menzo je na steni poslikava sv. Uršule, okrog nje so številne device. V notranjosti sta poslikani tudi stranski steni, na zahodni strani je Marija z Jezusom, na vzhodni pa sv. Rok in obok, kjer je narisana sv. Duh. Na zunanjih stenah sta prikazana sv. Anton in sv. Florijan.

Vir: Po poteh koroške kulturne dediščine občine Prevalje in mestne občine Pliberk. 2006. Monografija. Občina Prevalje: 58- 60 str.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

14. TOČKA: Kačja smreka

Na kmetiji Jušel raste kačja smreka, ki je izjemna naravna redkost. Razglašena je za naravni spomenik. Ker so veje v obliki kačjega repa, jo ljudje poznajo pod imenom "kačasta smreka". Biologi ugotavljajo, da vzrok take rasti tiči v posebni in redki kombinaciji dednih zasnov. Visoka je sedemintrideset metrov, obseg debla pa meri dobrih sto osemdeset centimetrov. Do danes so v Sloveniji evidentirane samo 4 kačje smreke.

Spletni vir: Kačja smreka. 2014.
<http://www.visit-idrija.si/si/object/435/kacja-smreka/>
(Pridobljeno 24. 7. 2014)
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

Znamenitost ob kolesarski poti

Opis

15. TOČKA: Počevov križ

Ob cesti opuščene Počelove kmetije na Zagradu stoji staro zidano znamenje, ki je brez poslikav. Dve notranji polkrožno oblikovani niši dajeta slutiti, da so bile nekoč poslikave ali pa obešene svete podobe. Kapelico so prenovili leta 2013.

Vir: Po poteh koroške kulturne dediščine občine Prevalje in mestne občine Pliberk. 2006. Monografija. Občina Prevalje: 58- 60 str.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

16. TOČKA: Temeljnov grad

Temeljev grad – Tri graščakove hčerke

PREVALJSKA STORIJA ali NEKOČ JE BILO JEZERO

»Tam, kjer so se razprostirale nekoč prevaljske fužine, Farska ves in Guštanj, je ležalo nekoč jezero. Na Temeljnovem vrhu pa je živel ob obrežju imovit graščak, ki je imel tri lepe hčerke. Prvi je bilo ime Marija, drugi Barbara, tretji pa Rozalija. Kaj rade so se hčerke vozile v čolnu po jezerski gladini. Obiskovale so sosednjega graščaka na severni strani jezera, koder teče sedaj železnica. Ko so se na večer vračale domov, je hud vihar razburkal jezerske valove in premetaval ladjo kakor orehovo lupino. Ni bilo pomoči, hčerke so utonile.

Graščak je ukazal hlapcem, naj iščejo otroke, a vse zaman. Niti najmanjšega sledu ni bilo o njih. Graščak se zaobljubi, da hoče tam, kjer bo našel trupla, sezidati svetišča. Prišla je velika vidra in prejedla v soteski pri Guštanju velikansko skalo, da je voda mogla odtekat. Še danes leži tu peč v Meži in se imenuje Votla peč, pod njo pa teče Meža.

Jezero je usahnilo in našli so trupla. Kjer je našel grof hčerko Marijo, je sezidal cerkev na čast Devici Mariji, ki se še danes imenuje Devica Marija na Jezeru. Kjer je našel hčerko Barbaro, je postavil cerkev sv. Barbare in kjer je našel Rozalijo, pa je sezidal votlino, v kateri počiva Rozalija.«

Besedilo: Francè Kotnik, STORIJE. Koroške narodne pripovedke in pravljice. Prevalje 1924.
Fotografija: Potočnik, A. 2014.

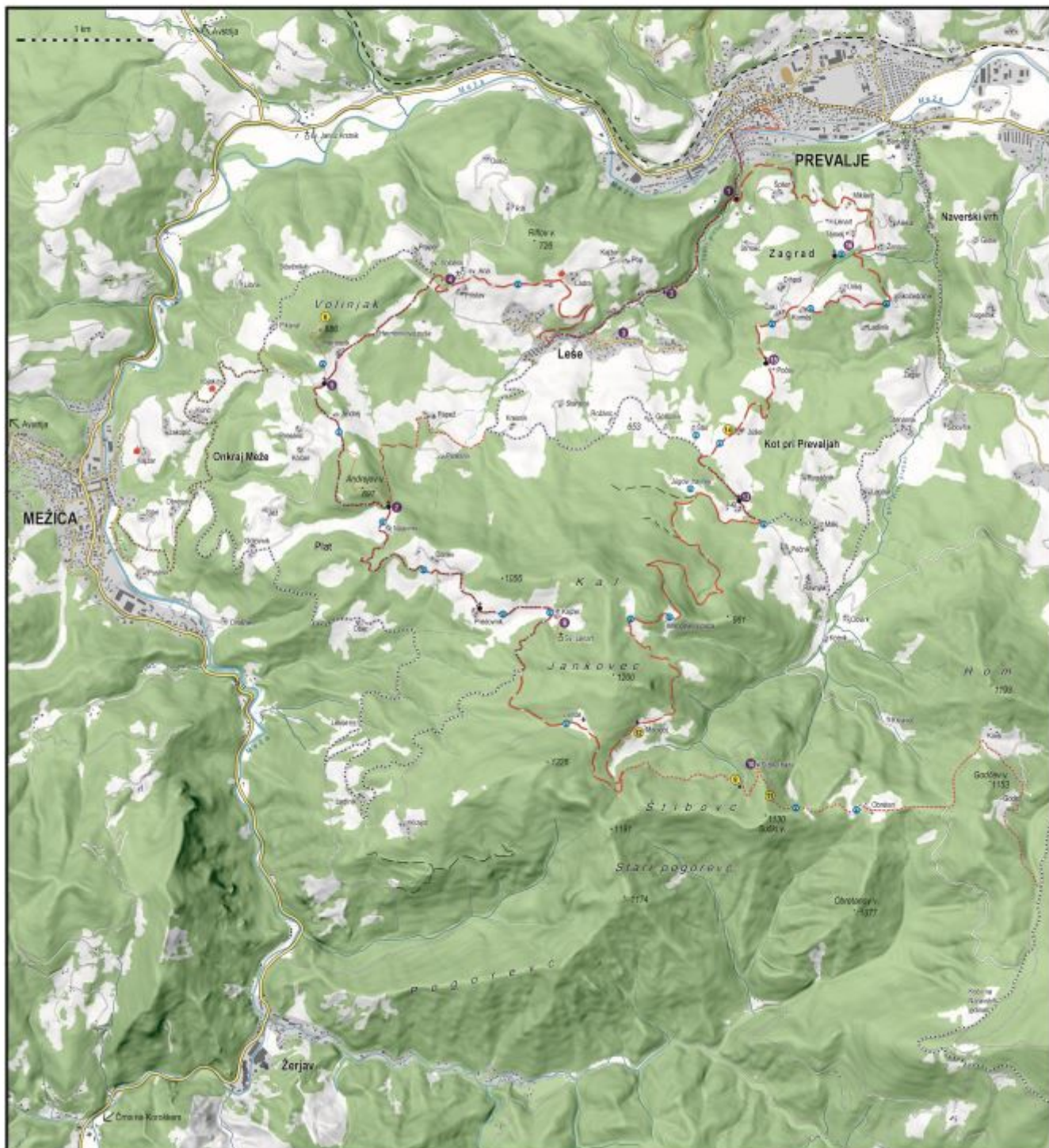
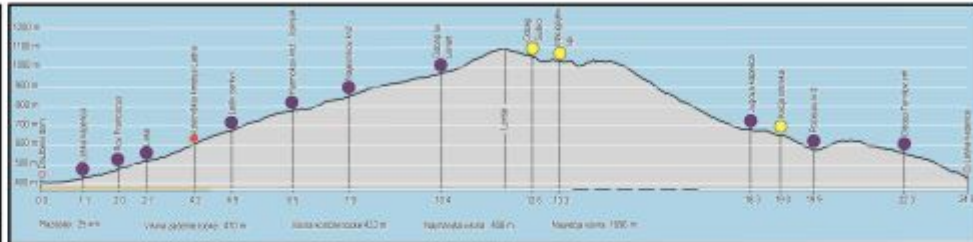
PRILOGA B: KARTA Z NAJBOLJ PODROBNIM PRIKAZOM

Karta, v prilogi B, je izdelana v merilu 1 : 30 000. Na interaktivni spletni karti prikazuje karto najbolj podrobnega prikaza, ki ustreza intervalu meril med 1 : 10 000 in 1 : 20 000.

Legenda

- Nova kolesarska pot
- - - Povozne k. poti
- · - · - Obstoječa kolesarska pot
- Glavna cesta (asfalt)
- - - Lokalna cesta (asfalt)
- Makadamna cesta
- - - Železnica
- Polj pot
- Kulturne znamenitosti
- Naravne znamenitosti
- Razgledna točka
- Izbirna kmetija
- Izvir pitne vode
- Versko znanje
- Čebelar

Izdavatelj: Ana Polobnik
Podatki: GURS, 2014

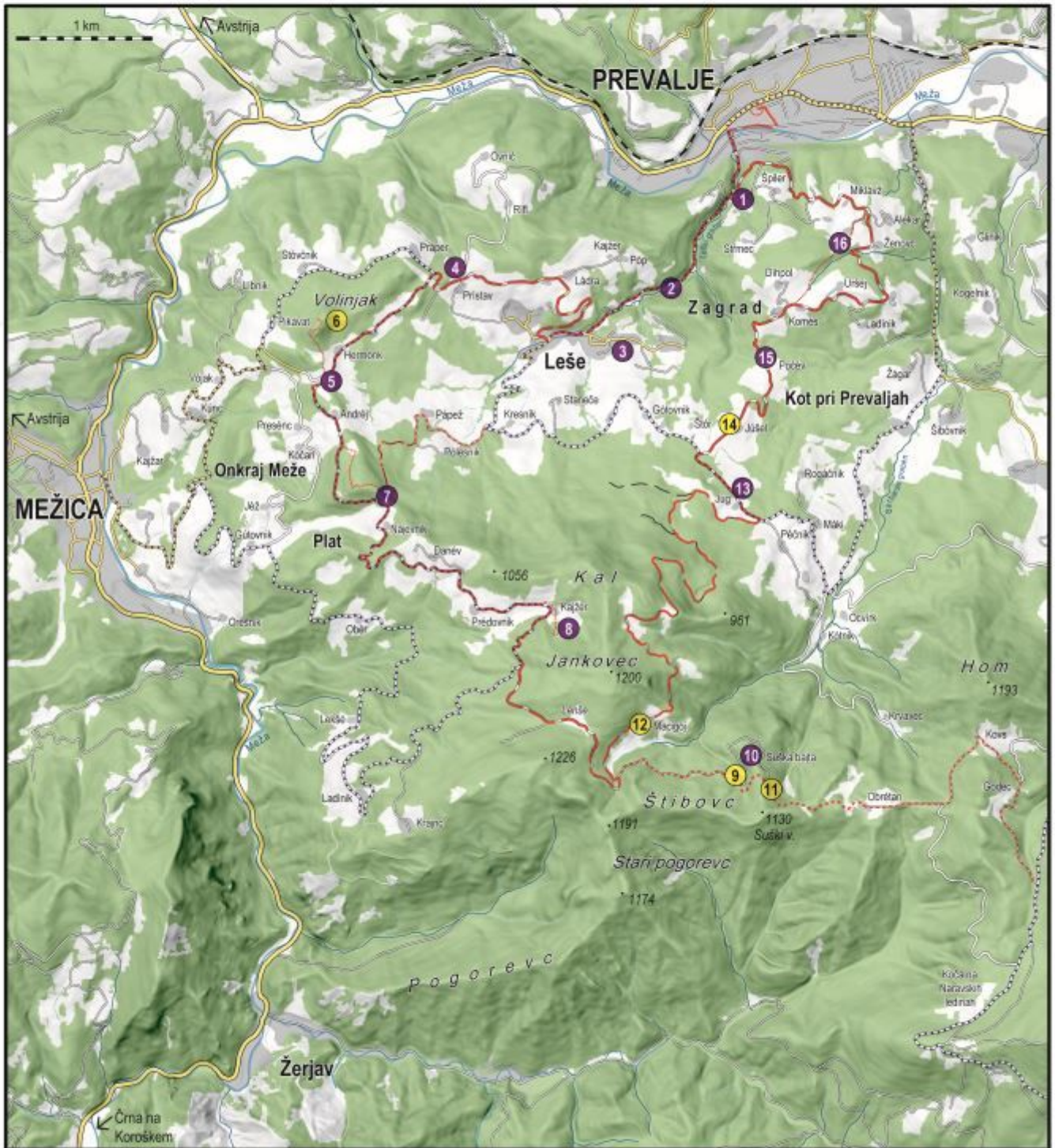
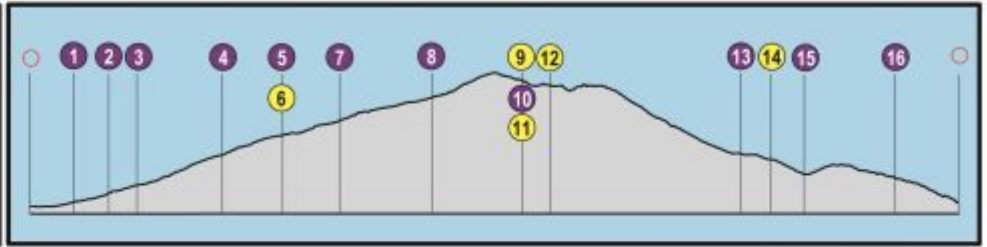

PRILOGA C: KARTA Z SREDNJE PODROBNIM PRIKAZOM

Karta, v prilogi C, je izdelana v merilu 1 : 40 000. Na interaktivni spletni karti prikazuje karto srednje podrobnega prikaza, ki ustreza intervalu meril med 1 : 20 000 in 1 : 50 000.

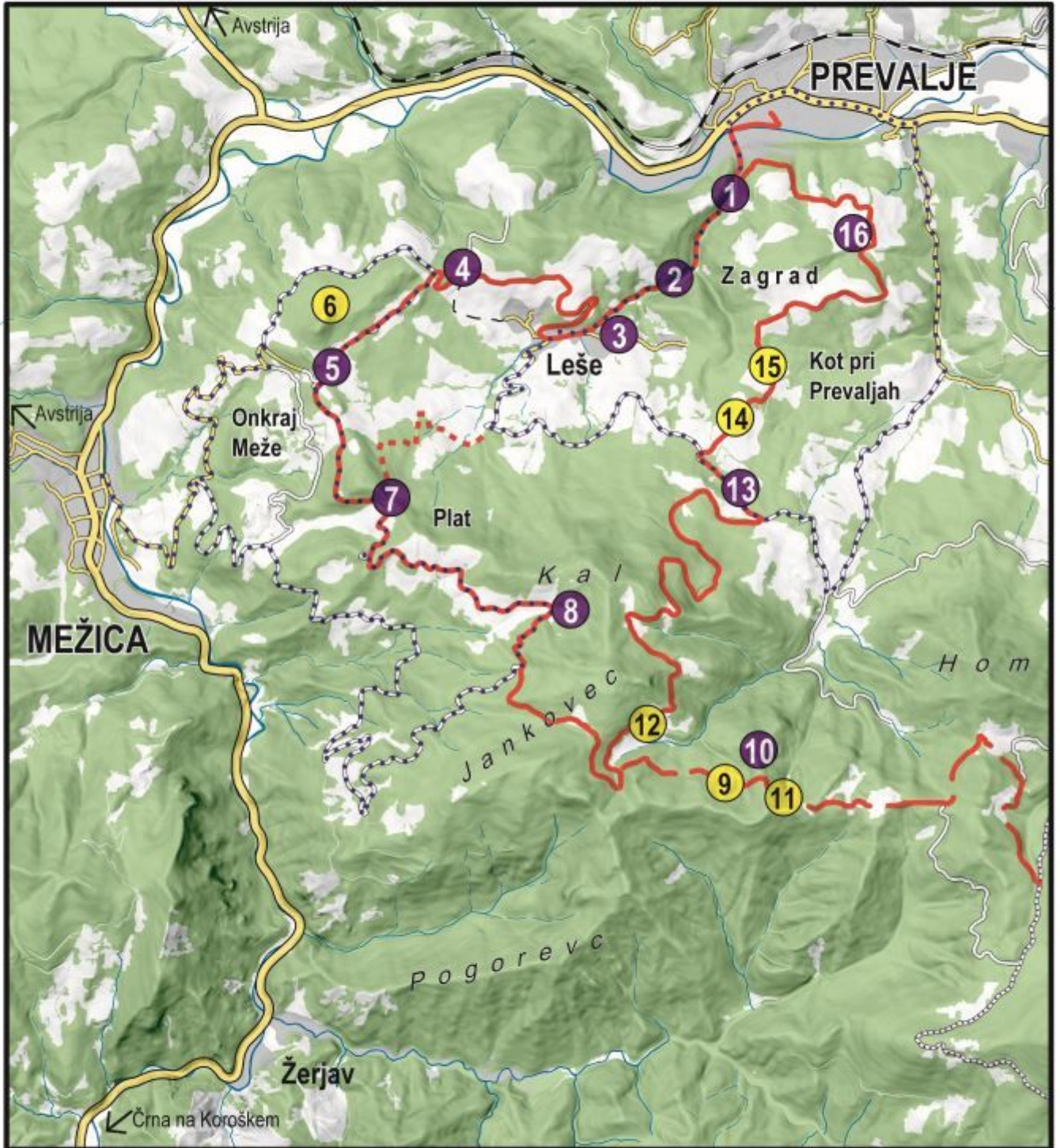
Legenda

- Nova kolesarska pot
- - - Povezave k. poti
- ⋯⋯⋯ Obstoječa kolesarska pot
- Glavna cesta (asfalt)
- Lokalna cesta (asfalt)
- Mekadamska cesta
- Start / Cilj
- Kulturne znamenitosti
- Naravne znamenitosti

PRILOGA D: KARTA Z NAJMANJ PODROBNIM PRIKAZOM

Karta, v prilogi D, je izdelana v merilu 1 : 50 000. Na interaktivni spletni karti prikazuje karto največjega merila prikaza.

PRILOGA E: PREČNI PROFIL KOLESARSKE POTI

PREČNI PROFIL KOLESARSKE POTI

Legenda

- 1 Lutsko kapelica
- 2 Proščakov rov
- 3 Luta
- 4 Lutski ostrel
- 5 Hemenkovi krtci
- 6 Valenja
- 7 Najevkovi krtci
- 8 Cerkev sv. Lenarita in Kaptoljeva kralja
- 9 Gladovna voda
- 10 Suška baba
- 11 Objezi bakri
- 12 Mladogorci lopi
- 13 Jagona kapelica
- 14 Kača smetka
- 15 Potavov krtci
- 16 Tomajevi grad
- 17 Zabele / konec poti
- 19 Izbirška kmetija
- 20 Izbirška kmetija
- 21 Izbirška kmetija
- 22 Izbirška kmetija

Podatki: GURS
Izdelava: Ana Proščak, 2014

